

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

Адыгэ Республикэм и Лышъхьэу А.К. Тхьаклушынэм фэкIо

Лъытэныгъэ зыфэсшырэ Аслъан Кытэ ыкъор!

Урысыем и МВД ихэгъэгу кIоцI дзэхэм я Темыр-Кавказ регион командование идзэ совет ыкIи ащ хэтхэр зэкIэ кыпфэгущIох Адыгэ Республикэм и Лышъхьэу ИнагIэ ятIонэрэу узэрэIухъагъэм фэшI.

ТапэкIэ Иофэу пшIагъэм кызыргъэлэжьагъэмкIэ, IэпIэсэныгъэ зыхэлъ пащэу, зэхэцкIо шIагъоу, къэралыгъо политик инэу ущым. КIуачIэу уиIэр зэкIэ, уишIэныгъэхэр ыкIи уиIэпIэсэныгъэ республикэм ихъоныгъэ, цIыфхэм ящIагIэ нахъышIу шIыгъэным зэрафэгъэлэжьэщтхэм тицыхъэ тель.

Лъытэныгъэ зыфэсшырэ Аслъан Кытэ ыкъор, псауныгъэ пытэ, насып, щыIэкIэшIу уиIэнэу, ублэпIэ пстэуми гъэхъагъэхэр ащыпшIынхэу пфэтIо.

Урысыем и МВД ихэгъэгу кIоцI дзэхэм я Темыр-Кавказ регион командование идзэхэм пэщэныгъэ адызыхъэрэ генерал-полковникэу Е.М. ВНУКОВ

Лъытэныгъэ зыфэсшырэ Аслъан Кытэ ыкъор!

ИлъэсыкIэу кыхъагъэм фэшI гуфэбэныгъэ хэлъу сыпфэгущIо! 2012-рэ илъэс-ым мамырныгъэ кызыдихъынэу, уигухэлхэр зэкIэ кыбдэхъунхэу сыпфэлъаIо! Псауныгъэ пытэ, насып, щыIэкIэшIу о пшъхьэкIи кыппэблэгъэ цIыфхэмкIи шъуиIэнэу шъуфэсIо!

Лъытэныгъэ кыпфэгущIэу, Республикэу Беларусь ичрезвычайнэ ыкIи иполномочнэ лIыкIоу УФ-м щыIэ А. КОБЯКОВ

Лъытэныгъэ зыфэсшырэ Аслъан Кытэ ыкъор!

Адыгэ Республикэм и Лышъхьэу ИнагIэ ятIонэрэ пIалъэкIэ узэрэIухъагъэм фэшI гуфэбэныгъэ хэлъу сыпфэгущIо. Лъэпкъ политикэм хэхъэрэ адыгэ Иофыгъом изэшIохын Адыгеим тапэкIи анаIэ зэрэщытырагъэтыцтым сицыхъэ тель. Псауныгъэ пытэ уиIэнэу, республикэм общественнэ-политикэ зыпкытыныгъэрэ социальнэ щыIэкIэшIурэ илIынхэу сышъуфэлъаIо.

Дунэе Адыгэ Хасэм и Президентэу Къ. IЭЖЪАХЪУ

Сильаплэу ыкIи лъытэныгъэ зыфэсшIэу Аслъан Кытэ ыкъор!

ИлъэсыкIэм пае сигуанэу сыпфэгущIо!

ОркIэ илъэс хъяр ар хъунэу пфэсIо. ИлъэсыкIэм кыныгъохэр кызыдихъыхъэм, ахэр цыгъэзыгъэ зэрэщытхэмкIэ амалхэр кызырбгъотыщтхэм, шъуиреспубликэ дахэ рэхъатныгъэрэ щыIэкIэшIурэ зэрилъытхэм сехъырэхъышIэрэп. ШыIэкIэшIур бэкIэ зэлытыгъэ культурэм IэпыIэгъу узэрэфэхъуцтым сицыхъэ тель.

Мы унэгъо мэфэкIыр уигупсэхэм, уиыбдэжэуэхэм уахэтэу хэбгъэунэфыкIынэу сыпфэлъаIо. Псауныгъэ, насып о пшъхьэкIи кыппэблэгъэ цIыфхэмкIи шъуиIэнэу, шIоу цыIэр зэкIэ кыбжэудэхъунэу шъуфэсIо!

УФ-м итеатральнэ ИофышIэхэм я Союз итхъаматэу, Урысыем инароднэ артистэу А. КАЛЯГИН

Лъытэныгъэ зыфэсшырэ Аслъан Кытэ ыкъор!

Урысыем и ОФМС хэтхэм ацIэкIэ ыкIи сз сицхьэкIэ сыпфэгущIо Адыгэ Республикэм и Лышъхьэу ИнагIэ узэрэIухъагъэм фэшI!

Тиреспубликэ ыпашхьэу ит пшъэрылхэр нахъ шIогъэ ин хэлъу зэшIохы-гъэнхэмкIэ уиIэпIэсэныгъэрэ уигуетыныгъэрэ бгъэфедэнхэу сыпфэлъаIо. Адыгеим исоциальнэ-экономикэ хэхъоныгъэкIэ, цIыф лъэпкъ зэфэщытхэм кыхэкIыгъэхэм ыкIи дин зэфэщытхэм зылэжьыгъэхэр азыфагу илъ зэгурыIоныгъэрэ гъэпыхъэныгъэмкIэ, цIыфхэм щыIэкIэшIу яIэнымкIэ кыптефэрэр зэкIэ зэрэзэшIохыцтым тежырэхъышIэрэп.

Мы мафэм сыгу кызыдIэу сыпфэлъаIо псауныгъэ пытэ, щIагъэ, насып уиIэнэу ыкIи гъэхъагъэ хэлъу Хэгъэгум уфэлэжээнэу.

Обществэм зыкIыныгъэрэ зэгурыIоныгъэрэ хэлъынхэмкIэ уишIэныгъэ, уиакъыл ыкIи уиопытышхо IэпыIэгъушIу пфэхъунхэу пфэсIо.

Лъытэныгъэ кыпфэгущIэу, Федеральнэ миграционнэ къулыкъум иотделэу Адыгэ Республикэм щыIэм ипашэ ипшъэрылхэр зыгъэцакIэу, хэгъэгу кIоцI къулыкъумкIэ полковникэу Р. ШЭУДЖЭН

Лъытэныгъэ зыфэсшырэ Аслъан Кытэ ыкъор!

Кавказ ассоциацихэм я Федерацие ыцIэкIэ гуфэбэныгъэ хэлъу сыпфэгущIо Адыгэ Республикэм и Лышъхьэу ИнагIэ узэрэIухъагъэм фэшI. О пэщэныгъэ зыды-зепхэрэ республикэр экономикэ ыкIи социальнэ хэхъоныгъэмкIэ лъэгэпIакIэм дэкIоагъ ыкIи ятIонэрэ пIалъэкIэ IэнэтIэшхом узэрэIухъагъэхэм Адыгееу цIыф лъэпкъыбэмэ ялIыкIохэр зыщыпсэхэрэм сьд фэдэ лъэныкъомкIи гъэхъагъэхэр шIыпхэм игугъанIэ кьеты.

IэкIыб хэгъэгухэм арыс адыгэхэм адыриIэ зепхыныгъэрэ зэригъэпыхтэрэм, ахэм къарыкIоцтым зэригъэгумэкIырэ, Хэкужъым щыпсэрэ адыгэхэм абзэрэ якуль-турэрэ хэхъоныгъэ зэрашIыцтым ынаIэ зэрэтыригъэтырэм анае Адыгэ Рес-публикэм тыфэрэз.

Адыгеим ифедэ зыхэлъ Иофым тапэкIи гъэхъагъэхэр щыпшIынхэу тыпфэлъаIо. IэкIыб хэгъэгухэм арыс адыгэхэр хъазырых лъэныкъо пстэумкIи а Иофым епхыгъэ ИофтхъабзэхэмкIэ IэпыIэгъу кыпфэхъунхэу.

Лъытэныгъэ кыпфэгущIэу, кавказ ассоциацихэм я Федерацие и Президентэу В. КАДИОГЛУ

МашинакIэхэр аратыгъэх, яIофшIагъэхэр зэфахъысыжъыгъэх

Адыгэ Республикэм и МВД иколлегие игъэкIотыгъэ зэхэсыгъо щылэ мазэм и 18-м илагъ. Хэгъэгу кIоцI ИофхэмкIэ Министерствэм 2011-рэ илъэсым ышIэгъэ ИофшIэныр зэфахъысыжъыгъэ ыкIи кыхъэгъэ илъэсым пшъэрылэу зыфигъэуцужыхъэрэм, зэхэ-кIыныгъэу къулыкъум щыхъугъэхэм атегушылагъэх. Зэхэсыгъом иIофшIэн хэлэжьагъэх АР-м и Лышъхьэу Тхьаклу-щынэ Аслъан, УФ-м и МВД инспектор шъхьалэу Роман Зайце-выр, АР-м и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Тхъаматэу Федор Фе-дорко, АР-м и Апшъэрэ Суд ипашэу Трэхъо Аслъан, республикэм и Прокурор шъхьалэу Василий Пословскэр, правэухъумэкIо орган-хэм япашэхэр.

Коллегием изэхэсыгъо рамыгъажъэзэ, гъогу-пат-руль къулыкъум ихэушъ-хъафыкIыгъэ батальон кыфащэфыгъэ автомо-били 7-мэ яIункIыбзэхэр Тхьаклушынэ Аслъан ари-тыжыгъэх. Ащ щыщэу 5-р республикэ бюджетым имылькы кыхэкIыгъ.

— Мыхэр апэрэ маши-нэхэп, — кыIуагъ рес-публикэм и Лышъхьэ. — Джыри тапэкIэ МВД-м иавтопарк зэрэхэдгъэхъо-цтым тыпылбыхт. Сыда-пIомэ полицие иIофшIэн зэрэзэхэщагъэр матери-альнэ-техническэ базэм бэкIэ елбыхт. УФ-м и МВД ипашэу Рашид Нур-галиевми Адыгеим хэгъэ-гу кIоцI ИофхэмкIэ и Ми-нистерствэ ынаIэ кытет.

Нэужым УФ-м, Адыгэ Республикэм ящытху ыкIи рэзэныгъэ тхылхэр, ме-дальхэр кьэзылэжьыгъэ къулыкъушIэхэм араты-жыгъэх.

— АР-м хэгъэгу кIоцI ИофхэмкIэ и Министерствэ иIофшIэн икIэуххэр непэ зызэфэпхъысыжъхэкIэ, апэрэпшIэу кьэпIон фаер республикэм щыпсэрэ цыф лъэпкъ зэфэщытхэм азыфагу зэгурыIоны-гъэрэ рэхъатныгъэрэ илъэу зэрэщыIэхэр, общественнэ-политическэ зыпкытыны-гъэ зэрэтиIэр ары, — кы-Iуагъ, — Тхьаклушынэ Ас-лъан. — Хэгъэгу кIоцI Ио-фхэмкIэ органхэм яшIушIа-гъи мыщ хэлъ. БзэджэшIа-гъэу зэрахъэхэрэм япчъа-гъэ кышыкIагъ, экстре-мизмэм ыкIи терроризмэм алъэныкъокIэ профила-ктикэ Иофтхъэбзабэ зра-хъагъ.

Джащ фэдэу АР-м и Правительствэрэ МВД-мрэ яIо зэхэлъу, зэготхэу тапэ-кIи зэрэздэлэжьэщтхэр, ящыкIэгъэ IэпыIэгъур зэра-рагъэботыщтыр Тхьаклу-шынэ Аслъан кыIуагъ.

ГушыIэр министрэу Александр Речицкэм лъи-гъэкIотагъ. 2011-рэ илъэ-сым Иофэу ашIагъэм изэ-фэхъысыжъхэр ащ кы-шIыгъэх, пшъэрылъыкIэ-хэр кыгъээнэфагъэх. Зэ-кIэмкIи 2011-рэ илъэсым бзэджэшIэгъэ 4566-рэ рес-публикэм шагъэунэфыгъ, ар ыпэрэ илъэсым елбых-тыгъэмэ, проценти 2,3-кIэ нахъ макI. Адыгеим укIы-гъэ Иофэу щызэрахъагъэ-ри проценти 7,4-кIэ нахъ макIэ хъугъэ. Анахъ гумэ-кIыгъо кыызхэкIырэр гъо-гу транспортым епхыгъэ хъугъэ-шIагъэхэр арых. Ахэм япчъагъи кьелыхыгъ нахъ мышIэми, авариехэм нэгъыри 116-рэ ахэкIодагъ.

Мы Иофыгъом идэгъэзы-жынкIэ еклIэлэкIэ гъэнэ-фагъэу кыхахыгъэхэми министрэр кьатегушылагъ.

ИШЪЫНЭ Сусан.

Сурэтър А. Гусевым ты-рихыгъ.

Мэфипшккэ зэккэри къэнэфэшт

**ВЫБОРЫ
ПРЕЗИДЕНТА РОССИИ**

2012

**Урысые Федераци-
ем и Президент
ихэдзынхэр гэ-
тхапэм иятлонэрэ
тхьаумафэ, гэ-
тхапэм и 11-м,
щылэнхэу агьэнэ-
фагь. Хэдзынхэм
яхьылэггэ нэмык
Федеральнэ зако-
ным къызэрило-
рэмккэ, а мафэр
хэдзынхэр зы-
щылэхэрэ мэфэ
зэиккэу агьэнэ-
фагьэхэм ащыщ.
Мы мафэм тирес-
публикэ ирайон**

**заулэ япашэхэри ыккы район пстэумэ январоднэ депу-
татхэм я Советхэм ядепутатхэри хэдзынхэу агьэнэ-
фагь. Хэдзынхэр зэрэщылэштхэр загьэнэфагьэм
къыщыублагьэу зэшлохыггэ хьуггэ юфыгьохэм за-
щыдгьэгьуазэ тшлоигьоу Адыгэ Республикэм
хэдзынхэмккэ и Гупчэ коммиссие итхьаматэу Хьут Юрэ
щылэ мазэм и 17-м тылккэгьагь.**

— Шылэ мазэм и 18-м, сы-
хьатыр 18-м зэккэ кандидатэу
зыкьэзыгьэлэгьуагьэхэм хэ-
дзэккэ коммиссиехэм ищыккэ-
ггэ тхылгхэр зырахьылэнхэ
фэе паллэр иккыгь, — къы-
тилуагь ЦИК-м ипашэ. — Кан-
дидатэу зыкьэзыгьэлэгьуа-
гьэхэу а паллэм ехьуллэу
ищыккэггэ тхылгхэр язымы-
хьыллагьэхэр гужьуагьэхэккэ
алытэштых. Ащ къыккырэп
ищыккэггэ тхылгхэр хэдзэккэ
коммиссиехэм языкьылэггэ
пстэури кандидатхэу атхышт-
хэу. Тхылгхэм шьыпкьагьэу
ахэлтыр уплэккыгьэным ыккы
ащ къыгьэлэгьуагьэм елгы-
тыгьэу ифэшшошэ унашбохэр
шлыгьэнхэм фэшлэ законом
хэдзэккэ коммиссиехэм мэфипшлэ
паллэ кьареты. Ащ ыуж кан-
дидатэу атхыгьэхэм ацлэхэр
нафэ къызыхьуштхэр. Мы
шлыккэм къыхеуытхэр УФ-м и
Президент Иэнатлэккэ канди-
датхэри, чыплэ хэдзынхэмккэ
кандидатхэу къагьэлэгьуа-
гьэхэри.

Шьыпкьэ, президент Иэна-
тлэмккэ кандидатэу атхыгьа-
хэхэр ыккы агитационнэ юф-
шлэныр езыгьэжыагьэхэр ахэ-
тых. Ахэр цыфхэм ялэпэккэ-
дзэхэр къауагьонхэу щымыт-
хэу, Кьэралыггэ Думэм фрак-
циехэр щызилэхэ партиехэм
къагьэлэгьуагьэхэр арых.
Владимир Путинэр, Сергей
Мироновыр, Владимир Жири-
новскэр, Геннадий Зюгановыр
УФ-м и ЦИК бэшлагьэ
кандидатэу зитхыгьэхэр. Ып-
шэккэ къыщытлоггэ мафэм
ехьуллэу хэдзэккэ миллиони-
тлэм ялэпэккэдзэхэр нэмык
тхылгхэу ищыккэагьэхэмрэ
УФ-м и ЦИК езыкьыллэнхэ
фаеу къэнагьэхэр нэбгырих
мэхьух. Ацлэккэ нахэ тинэлүа-
сэхэу ахэм ахэтхэр партиехэм
«Яблоком» ипашэу Григорий
Явлинскэмрэ предпринимате-
лэу Михаил Прохоровымрэ.
Законом зэригьэнафэрэмккэ,
хэдзаккэохэм ялэпэккэдзэхэу
ахэм УФ-м и ЦИК рахьылла-
гьэхэм ащыщхэу лэпэккэдзэ
500 ауплэккынышэ, ахэм япро-
центи 10 мыгэрэккэ загьэунэ-
фырэм, ахэр кандидатэу амыт-

хынхэ алтэккышт. Арышгь, щы-
лэ мазэм и 28-р ары УФ-м и
Президент Иэнатлэккэ канди-
датэу атхыгьэхэм ыккы бюлле-
теным рагьэуцощтхэм ацлэхэр
нафэ къызыхьуштхэр.

— Чыплэ хэдзынхэм яхьы-
лагьэу къэплон хьумэ, — ты-
налэ тырытигьэдзагь Ю. Хьу-
тым, — район пашэхэр зыщы-
хадзыштхэм ащыщых Мые-
кьопэ, Джэджэ, Красногвар-
дейскэ, Тэхьутэмыкьое район-
хэр. Мыекьопэ районмккэ
кандидати 3, Джэджэ райо-
нымккэ кандидати 4, Красно-
гвардейскэ районмккэ кан-
дидати 3, Тэхьутэмыкьое рай-
онымккэ кандидати 8 къа-
гьэлэгьуагь. Шылэ мазэм и
17-м ехьуллэу, район хэдзэккэ
коммиссиехэм зы кандидати
атхыгьэп.

Тигушылэгьуу къызэрилуа-
гьэмккэ, народнэ депутатхэм
ярайон Советхэм ядепутатхэу
нэбгыри 131-рэ хадзын фае.
Гьэтхапэм и 17-м ехьуллэу а
Иэнатлэмккэ кандидат 334-рэ
къагьэлэгьуагь. Нэмыккэу
къэплон хьумэ, хэдзынхэм зэ-
нэкьокьуныггэ дэгьу ахэ-
лгышт, къызыхьпхын икьун
щыл. Зы мандатим пае нэб-
гыритлэм нахьыб зэнэкьокь-
куштыр. Ау мышккэ Юрэ зы-
мыгьэрээрэ зы лэныкьое къы-
хигьэщыгь. Депутатхэм яхэ-
дзынхэм партиехэм пстэури ча-
нэу ахэлэжьэнхэм щыгугьы-
щтыгьэх нахэ мышлэми, ащ
тетэу къычлэккыжыгьэп. Кан-
дидат 334-м шыщэу 83-р пар-
тиехэм «Единэ Россия», нэбгы-
р 29-р КПРФ-м ялыккэ, ад-
рэхэр еж-ежырэу зыкьэзы-
гьэлэгьоггэ кандидатых. Ар
мыдэгьоу озыгьэлэгьытэштхэр
народнэ депутатхэм я Совет-
хэм ялофшлэн лэныкьоры-
гьазэу гьэпсыгьэн ыккы ялоф-
шлэн чыплэимыкошыккы
фэклон зэрилэккыштхэр ары.
Зэнэкьокьу зыхэмылэ юфшлэ-
ккэр хэхьоныгьэхэм икьу фэ-
дизэу зэрафэмьклорэр ыпэккэ
юф зышлэггэ Кьэралыггэ Ду-
мэми нафэ къытфилыгьэ плө-
мэ хьушт.

СЭХЬУТЭ Нурбий.

Олимпиадэхэр рагьэжыагьэх

Клэлэеджаккэохэм яккымэфэ
зыгьэпсыфьгьохэм ауж пред-
мет зэфэшхьафхэмккэ рес-
публикэ олимпиадэхэр Адыге-
им шаублэх. Ахэр мэзаем нэс
ккэштых. Блэккыггэ тхьама-
фэм французьбэмккэ, физи-
кэмккэ, МХК-мккэ зэнэкьокьу-
гьэх.

АР-м гьэсэныгьэмрэ шлэ-
ныгьэмрэккэ и Министерствэ
къызэрэщытлуагьэмккэ, щы-
лэ мазэм и 17-м литературэм-
ккэ олимпиадэр Адыгэ кьэ-
ралыггэ университетым щы-
ккыагь. Джы ащ къыккэлгы-

ккэштых, щылэ мазэм и 18 —
23-м инджылызыбэмккэ, гео-
графиемккэ, ОБЖ-мккэ, инфор-
матикэмккэ зэнэкьокьухэр.

Егьэджен программэм къы-
хиуытэрэ предметхэмккэ ап-
шээрэ классхэм яккэлэеджа-
ккэохэм яшлэныгьэхэр аушэтых.
Олимпиадэхэм республикэм
иеджэккэ 700 фэдиз ахэлэ-
жэшт. Зэнэкьокьухэр мэзаем
и 7-м нэс ккэштых, а мафэм
адыгабэмккэ ыккы адыгэ ли-
тературэмккэ олимпиадэр зэ-
хашэшт. Республикэ олимпиа-
дэм теклоныггэ къыщыдзэ-

хыгьэхэм ыккы анахэ къахэ-
щыгьэхэм торжественнэу гьэ-
тхэлэ мазэм афэгьушлэштых.
АР-м гьэсэныгьэмрэ шлэны-
гьэмрэккэ и Министерствэ
ищытхэу тхылгхэмрэ ишлэ-
хьафтынхэмрэ ахэм араты-
щтых. Ныбжыккэ сэнэушхэм
шлухафтын анахэ лпаллэу ялэр
Всероссийскэ зэнэкьокьум хэ-
лэжээнхэмккэ фитыныггэ къа-
ратыныр ары. Ащ теклоныггэ
къыщыдзыххэрэм профессио-
нальнэ гьэсэныгьэм иучреж-
дениехэм ачлэхьанхэмккэ фэ-
гьэккэотэныггэ ялэшт.

Джыри псым изытет дэи

Псыхьоу Шьхьагуашэ зы-
щыречэккырэ чыплэ горэм
члыр къызыщохым, къуш-
хьэхэм къахэккэу псыр зэры-
ккэрэ трубэр зэщигьэкьуагь.
Ащ ыпкь къыккыккэ, щылэ ма-
зэм и 7-м къыщыублагьэу
Мыекьопэ районм ит посел-
кэу Каменноостекэм щы-
псээрэ унэггэ 347-р зэшшош-
тхэ псыр ямылэу къэнагьэх.

Юфым изытет зыщыдгьэ-
гьозэнэу Роспотребнадзорым
и Гьэлорышлаллэу Адыге-
им щылэм тытеуагь, ащ иот-
дел ипашэу Елена Кова-

ленкэм гушылэгьуу тыфэхьугь.

— Мафэ кьэс поселкэм ты-
ккэозэ, псым изытет тэуплэк-
кы, — къылуатэ ащ. — Мик-
робиологическэ уплэккылун-
хэр тэшлых, псым хэлэ веще-
ствохэр нахьышлэ хьугьэх,
ау псыр лэзшэу утхьуагьэ,
уешгонэу щытэп. Машинэ-
хэмккэ псы тэрэзыр цыфхэм
къафашэ.

Урысыем и МЧС и Гьэло-
рышлаллэу АР-м щылэм опера-
тивнэ штаб зэхихагьэу хьугьэ-
шлагьэм лэпллэ, аварием
идэгьэзыжыны пылэ. Цыфхэр

зашьохэрэ псыр зыщаугьон-
рэ псэуалэгьэхэрэр зэрагьэфэ-
дэхэрэм ыльэныкьоккэ МУП
«Мыекьопэ водоканалым»
хэукьоныгьэхэр ышлыгьэхэу
Роспотребнадзорым къыхи-
гьэщыгьэх. Ащккэ лажьэ зилэ
цыфхэм административнэ
пшгьэдэккыжэ арагьэхьышт.

Елена Коваленкэм къызэ-
рилуагьэмккэ, поселкэу Камен-
ноостекэм исанитарнэ-эпи-
демиологическэ зытет зыпкы
ит, ащ щыпсэухэрэм зэпахы-
рэ уз ялэу агьэунафьгьэп.

ЛЭШЫНЭ Сусан.

МВД-м къеты

**Адыгэ Республикэм хэгьэгу ккэцл юфхэмккэ
и Министерствэ къызэритырэмккэ, щылэ мазэм и
9-м къыщегьэжыагьэу и 15-м нэс республикэм
бздэжэшлэггэ 88-рэ щызэрахьагь. Ахэр гьэпцлагьэ
зыхэлэ бздэжэшлэггэ 14, тыгьуагьэхэу 37-рэ,
хьунккэ бздэжэшлагьэу 1, машинэр рафыжыагьэу
2, экономикэм ыльэныкьоккэ бздэжэшлэггэ 9, рес-
публикэм щыпсээрэ нэбгыри 6-мэ наркотикхэр
къапкьырахыгьэх, нэмыккхэри. Законыр зыукьоггэ
нэбгыр 84-рэ правэухьумэккэ органхэм агьэунэ-
фыгь. Бздэжэшлагьэу къызэлэухыгьэр процент 90-м
къехьу.**

**Адыгеим игьогухэм хьугьэ-шлэггэ 14 къатехьу-
хьагьэу гьогу-патруль къулыкьум ыгьэунэфыгь.
Ахэм нэбгыри 2 ахэккэодагь, нэбгыр 13-м шьобж-
хэр атешагьэхэ хьугьэ. Ешьяагьэу рулым ккэрысхэу
водитель 99-рэ къаубытыгь.**

Узбекистан къыккыггэ хьа-
ккэм ыльэныкьоккэ бздэжэ-
шлагьэу зэрахьагьэр УФ-м и
МВД иотделэу Тэхьутэмыкьое
районм щылэм икьулыкьу-
шлэхэм охьтабэ тырамыгьа-
шлэу къызэлэухын алтэккыгь.
Мы мафэхэм, пчэдыжым сы-
хьатыр 5-м адэжэ, ильэс 25-рэ
зыныбжэ ккэлаккэм полицием
ичыллэ отдел лэлу тхылгккэ
зыкьыфигьэзагь. Ащ къызэ-
рилуагьэмккэ, амыгьэунэфы-
ггэ бздэжэшлитлэм ккэачлэккэ
агьэщынэзэ ылыгьыгьэхэ со-

товэ телефонитлэу, дышгэ лэ-
лын ыккы сомэ минитф ты-
рахыгьэх. Правэухьумэккэ ор-
ганхэм псынклэу зэхашэггэ
оперативнэ-лгыхьон юфтхьа-
бзэхэм яшлуагьэккэ мы бздэ-
жэшлагьэр зезыхьэггэ нэб-
гыритлэр къаубытын алтэ-
ккыгь. Нэужым ахэм яунэхэр
къызалгыхьухэм, ккэлэм тыра-
хыггэ пкыгьохэр эккэ къа-
рагьотэжыгьэх. Мы уахьтэм
уголовнэ юф къызэлэухыгь.
Кьуаджэу Афыпсыпэ щыц ккэ-
лэ ныбжыккэлэхэу ильэс 21-рэ

ыккы 23-рэ зыныбжыхэр нэ-
мыккэ бздэжэшлагьэхэм ахэща-
гьэхэм ауплэккы.

Экономикэ бздэжэшлагьэхэм
апэшлуккэрэ подразделением
икьулыкьушлэхэм зэхашэггэ
хэушхьафкыккыггэ оперативнэ
юфтхьабзэхэм къахэккыккэ,
тикьэлэ шьхьалэ игупчэ бздэр-
шыллэ дэжэ щыщэщтыггэ
предпринимателым шагьэхэм
адимыштэрэ видеопродукциер
луигьэккыштыгьэу къыхагьэ-
щыгь. Мы бздэжэшлэггэ дэдэм
фэдэ Мыекьуапэ исатыу гуп-
чэ инхэм ащыщ горэм шагьэ-
унэфыгь. Лажьэ зилэр тучаным
идиректор ары.

Полицием икьулыкьушлэ-
хэм Мыекьопэ районм щы-
зэхашэггэ уплэккылун юфтхьа-
бзэхэм яшлуагьэккэ бздэжэ-
шлагьэ зезыхьагьэу, федераль-
нэ розыскым щылэ ккэлаккэу
поселкэу Первомайскэм щы-
щыр къаубытыгь. Ащ лгы-
хьуштыгьэх Московокэ хэкум
ирайонэу Наро-Фоминскэм
бздэжэшлагьэр зэрэщызэри-
хьагьэм фэшл. 2012-рэ ильэ-
сыр къызиыхьагьэм къыщегьэ-
жыагьэу, розыскым щылэггэ
нэбгыри 7 Адыгеим иполи-
цейскэхэм къаубытын алтэ-
ккыгь.

Адыгэ Республикэм ипрокуратурэ илофышлэхэр лэзшэу гухэккэ ащыхьоу Адыгэ Респу-
бликэм ипрокурор илэпылэгьу шьхьалэу Аульэ Азэмат Мыхьамэд ыкьом фэтхьаусыхэх янэжэ
идунай зэрихьожыгьэм фэшл.

Урысые Федерацием ина-роднэ арти-стэу, Уры-сые Федера-цием и Прави-тельствэ ипре-миерэ Адыгэ Респуб-ликэм и Къэ-ралыгъо премиерэ ялауреатэу, ком-позиторэу Нэхэе Аслъан иоперэу «Раскаты далекого грома» зыфилоерэ зэрагъуцугъэр республикэм икультурэки, адыгэ музыкальнэ искусствэмки хъугъэ-шлэгъэшхо хъугъэ.

Апэрэ лъэпкъ опер

кустувэр, хореографиер зэди-штэхэу зыщызэгъэкӀугъэ мы опернэ произведением иге-рой шхьалэу алыгътэрэр цыф-жъугъэхэр ары. Тарихь мэхъанэ зилэ хъугъэ-шлагъэр ащ ылъапсэу зэрэщытым епхы-гъэу композиторэу Нэхэе Ас-лъан хорым мэхъанэшхо реты, авторым игушысэ зэрэпхы-рищырэ амалышлӀхэм ар зэу ащыщ. Хорым ипартие ишӀуа-гъэкӀэ оперэу «Раскаты дале-кого грома» зыфилоерэм еплъы-хэрэр цыф кызырэкӀохэм тарихь хъугъэ-шлэгъэ тхьамы-клагъоу апэкӀэкӀыгъэм аргукӀэ

Къашьом иамалхэмкӀэ джэ-гухэмрэ заохэмрэ къэтыгъэ-ным мэхъанэшхо иӀэу щыт. Урысые Федерацием изаслу-женнэ артистэу Къулэ Мухъа-мэд амал зэфэшхьафхэр кызы-фигъэфедэхэзэ пшӀэрылӀэу иӀэр зэшӀуихыгъ. Къашьохэри музыкэри зэдиштэхэу зы гу-хэлъ фэлажъэщтыгъэх. Иашэ хэмытыгъэми, зэпэуцужыгъэ кӀочитӀлӀум яджэгъогъуныгъэ икӀоу ахэм кытлӀагъэлэсын алъэкӀыгъ.

Адыгэ Республикэм изаслу-женнэ артистэу Н. Максимо-вам сэмэркӀэу дахэ хэлъэу,

Хъагъуррэ (Адыгэ Республи-кэм изаслуженнэ артистэу Т. Гъуаз) оперэм чӀыпӀэшхо щаубыты. Ахэм яшӀулӀэгъу дахэ тарихь хъугъэ-шлагъэхэм апхырэкӀы. ШӀулӀэгъур кӀо-чӀэшхоу зэрэщытыр ариозэм-кӀэ, лирическэ ариехэмкӀэ, ли-рическэ геройхэм ядуэткӀэ дэ-гъоу къэтыгъэ хъугъэ.

Артистэу В. Марковым Шэ-рӀлӀыкӀо Нагъо ироль кызы-ришӀыгъэми уналэ теудзэныр ифэшӀуаш. ОрдэкӀэлонымкӀэ ащ амалэу иӀэхэр зэрэфӀлӀэкӀэу кыфагъэшхьафхэр образым икызылӀухын фигъэлорышлагъ. ЗыдӀлӀжъэжмэ, тапэкӀэ акте-рым идраматическэ амалхэм нахэ икӀоу зыкызырэрэзӀуахы-щтым тицхьэ телъ.

Артистэу К. Шымырзэм ымакӀэкӀи, игъэпсыкӀэкӀи кӀекӀоу, фӀӀӀӀӀӀӀӀӀ Батчэрые ироль кышыгъ. Ау джыри образыр нахэ икӀоу къэтыгъэ-ным епхыгъэу лъэныкӀо горэ-хэм ащ иӀоф адишӀӀжынын фаеу тӀлӀыгъ.

Хъэсанэ-Мурадэ (Адыгэ Республикэм культурэмкӀэ изаслуженнэ иӀофшӀӀу М. Кабанов), Тхьахьохъум (И. Аكو-пьян), АлкӀэс (Адыгэ Респуб-ликэм изаслуженнэ артистэу Ц. КъумыкӀу) яобразхэр ре-жиссерым кӀафишӀыгъэ пшӀэ-рылӀхэм адиштӀэу ипӀкӀӀӀӀӀ, шӀыӀыгъэм кӀэрымычыгъэху актерхэм кӀатыгъэх. Урысые Федерацием изаслуженнэ ар-тистэу, Адыгэ Республикэм ина-роднэ артистэу З.Зыхъэм иӀӀӀӀӀӀӀӀӀ лъӀӀӀӀӀ инхэм зэранэсыгъэм ишыхьат Жре-цым иобраз упкӀӀӀӀыгъэу ащ тапашхьэ кызырэрригъэу-цагъэр.

Композиторэу Нэхэе Аслъан иоперэу «Раскаты далекого грома» зыфилоерэмкӀэ кызы-фаджэрэр нӀбгырэ пӀӀӀӀ ыкӀи цыфлӀӀӀӀӀӀ зэрӀсаоу згу-рыӀоныгъэ, шӀӀӀӀӀ, шӀулӀэ-гъу зэфыряӀӀныр ары.

ШХЪЛӀӀӀӀ Светлан. Театровед.

СурӀтхэр ЕмтӀыль Нур-бий кытырихыгъэх.

дэрэр симфоническэ картинэу «БзыикӀо зау» зыфилоерэр ары.

Оперэм ыкӀэм бзылӀфыгъэ хорым гъыбзэу кыӀорэм гур егъӀыкӀу, ау ащ фӀӀӀ ушӀы-нышхо зыпӀӀӀӀыгъэ цыфхэм тапӀкӀэ зызэраужыжыщтым игугъапӀи Ашугым иорӀд щы-зэхэтӀшӀ.

Адыгэ Республикэм изаслу-женнэ художникэу Р. Сихъум тарихьым диштӀэу адыгэ къуа-джэм ипӀсӀукӀэ зыфӀдагъэр ты-нӀгу кыкӀегъэуцӀо. ТичӀыгу гу-

псӀэ ифӀбагъэрэ джэныкӀо ма-шӀомрэ джэгъогъуныгъэ-зэ-пэуцужыныгъэхэм тапӀшӀуе-кӀоным кыфаджэхэрэм фӀӀӀ, шӀӀӀ зэфӀшхьафхэу ащ ыгъэ-федатӀхэмкӀэ лъӀӀӀ нӀшанӀ-хэр дӀгъоу къэтыгъэ хъугъэ.

Оперэм хъалажӀхэрэм яшӀуа-ши мэхъанэ гъӀнӀфагъэ иӀэу щыт. Образхэр тэрӀзэу къэты-гъӀнхэмкӀэ Адыгэ Республи-кэм культурэмкӀэ изаслуженнэ иӀофшӀӀу Л. Даурым иӀофыгъо цыкӀоп зэшӀуихыгъэр.

Оперэр зыгъэуцугъэ режис-серэу, Урысые Федерацием искусствӀхэмкӀэ изаслуженнэ иӀофшӀӀӀхоу Ю. СулеймӀни композиторы музыкэр, дра-матургиер, изобразительнэ ис-

лӀӀӀӀӀ. Хорым игъэхъазы-рынкӀэ музыкальнэ пашӀэу, Адыгэ Республикэм искусствӀ-вӀхэмкӀэ изаслуженнэ иӀофшӀӀӀхоу Нэхэе Азэмат, хор-мейстерхэу, Адыгэ Респуб-ликэм изаслуженнэ артистэу С. АгъырджанӀком, Адыгэ Республикэм культурэмкӀэ иза-служеннэ иӀофшӀӀу З. ХъӀа-им иӀофӀу ашӀагъэр хӀгъӀунӀ-фыкӀыгъӀн фае. Анахъэу зигу-гъу кышыгъӀн фаехэм ащыщ Нэхэе Аслъан ыкӀоу, композ-иторэу Азэмат. Музыкэм иӀоф дӀшӀӀӀӀӀӀӀ, цыф жъугъэ-хэм япхыгъэ лъӀӀӀ гупшы-сакӀӀэр зылӀапсэу щыт музы-кальнэ драматургиермкӀэ ащ пшӀӀӀылышхо зэшӀуихыгъ.

фӀӀӀӀӀӀӀӀ кызыщӀӀӀрэм янӀжӀ ироль кышыгъ.

Адыгэ Республикэм ина-роднэ артистэу С. ХъуакӀом Дари-хьат иобраз дӀгъу дӀдӀэу кы-зӀӀуихыгъ. ОрдэкӀэлонымкӀэ иӀӀӀӀӀӀӀӀ ин зэрӀхӀӀыым имызакӀоу, драматическэ ама-лышхохэр ащ зэрӀӀӀӀӀӀхэри оперэм еплъыгъэхэм кӀагу-рыӀагъ.

Адыгэ Республикэм изаслу-женнэ артистэу А. Степанов-ми МӀӀӀӀӀӀӀӀ иобраз дӀгъоу кызыӀӀӀӀӀыгъ. Анахъэу ге-роим иаужырӀ арие гур ыгъэ-бырсырӀэу ащ кыӀуагъ.

Герой шхьалӀэхэу АкозӀэрэ (Адыгэ Республикэм изаслу-женнэ артистэу С. КӀыкӀ)

Гъэсэныгъэм фӀӀӀӀӀыгъэ тхыль

ЦуекӀо Алыи итхылӀэу «Раз-витие образования в Адыгее» (2011) зыфилоерэм сызеджэм сыкӀатхэ шӀӀӀӀӀӀӀӀӀ. Тхылым ипчӀагъэ шӀӀӀф мӀхъу. Ащ кыхӀӀӀӀӀ зӀкӀӀӀи аӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ. Ары кызыхӀӀыгъэр мы тхылым сыкытегушӀӀӀныр. Ащ факт-хэр, документхэр, хъугъэ-шлагъэхэр кыдӀхьагъэх. СурӀт-хэмкӀи гъӀӀӀӀӀӀӀӀ. ИӀошлагъэр зыфӀгъэхьыгъэр гъэсэны-

гъэр Адыгэ хӀкум (республи-кэм) зӀхӀцагъэ зэрӀхыгъгъэр ары.

А ИӀофым гъогъуонӀ, гъогъу хыльгъэ кыкӀугъ. Тхылыр авторым илӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ пчӀагъэм ыгъогъӀӀӀ, кыгъогъыгъэхэм язӀфӀхысыжэ сӀоми сыхӀ-укъонӀ. Адыгъэм гъэсэныгъэ кызырӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ, адыгэ еджапӀӀэм гъогъу кыкӀугъэм иӀошлагъэр ишыхьат. Ар илӀӀӀ-хэмкӀэ зӀкӀӀӀӀыкӀоу гъӀӀӀы-

гъэ. Авторым тхылыр ытхы зӀхъум архивнэ материал-хэр, гъӀӀӀӀӀӀ, журналхэм кӀарыхъагъэхэр, шӀӀӀыгъэ-лӀӀӀхэм ятхыгъэхэр, кӀӀӀӀ-егъӀӀӀ нахыжӀхэм, шӀӀӀы-гъэмрэ гъэсэныгъэмрэ апылӀ-хэм ягукъӀӀыжӀхэр щигъэ-федатӀхэ. ЕжӀ авторыр лӀӀ-шӀӀӀӀыныкӀо хъугъэу пӀуны-гъэ-гъэсэныгъэм ихьасэ зэрӀ-щылажӀхэрэм ишӀуагъэ кӀе-кыгъ.

ЦуекӀо Алыи кӀӀӀӀӀӀӀӀӀ ыкӀи шӀӀӀыгъӀӀӀжӀ мыпшӀыжӀ. МакӀӀӀ ащ тхылӀӀӀ, програм-мэу, методическэ материа-лӀэу кыдыгъӀӀыгъэр. Джащ фӀӀ, брошюрэу, статьяу адыгъ-хэм гъэсэныгъэр кызыра-хъагъэм, гъэсэныгъэм гъо-гоу кыкӀугъэм афӀгъэхьы-гъэу ытхыгъэр бӀ. Джащ дакӀоу кӀӀӀӀӀӀӀӀӀ дӀгъу-хэм опытӀэу аӀӀӀӀӀӀӀ нӀ-мыкӀӀхэм алыгъӀӀӀыгъӀӀыгъэм

пылӀ. Зигугъу кытшӀырэ тхылым кышӀӀӀӀӀӀӀӀӀ еджа-гъэу адыгъэхэм кӀахӀӀыгъэ-хэм гъэсэныгъэр лъӀӀӀыгъэм кыхъхъанымкӀэ шӀуагъэу яӀӀӀ, урыс шӀӀӀыгъӀӀӀжӀ-хэм, урыс кӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀӀ адыгъэхэр еджагъэ, тхыбзӀ яӀӀ хъунымкӀэ иӀофӀу ашӀагъэр. Ахэр кыгъӀӀӀыпкӀӀӀжӀхэу НӀгъумэ ШорӀ, Хъан-Джэ-рые, БӀрсӀӀ УмарӀ ыкӀи нӀ-мыкӀӀхэм яӀофшлагъэхэр кыетых.

ХЪОКӀО Марзет. АдыгӀкӀалӀ иеджапӀӀу № 6-м икӀӀӀӀӀӀӀӀ.

Хэклыплэмэ зэдьяусагъэх

Іэклыб хэгъэгухэм ащыпсэурэ тильэпкъэгъухэр тиеспуб-ликэ кьегъэблэгъэгъэнхэм фэгъэхыгъэ Іофыгъохэр зэрэпкъылатэхэрэм, зэо-банэхэр джырэ уахтэ зыщы-клорэ Сирием адыгэу исхэм ягумэкл-гупшысэхэм нахь куоу защыгъэгъозэгъэным общественнэ движениеу «Адыгэ Ха-сэр» дэлажьэ. Мыекыуапэ щыклөгъэ зэхыхъэхэм унашъоу ащашыгъэм яшлуагъэ кьэклонэу тэлытэ.

Адыгэ Хасэм исовет итхьаматэ игуадзэу Нэгъуцу Аслъан зэхыхъу зерищагъэм кьалэхэм, кьуаджэхэм кьарыкыгъэхэр, клэлэ-егъаджэхэр, шІэныгъэлэжъхэр, АР-м и Правительствэ икьулы-кьушІэхэр, ІофшІэным ивeterанхэр, хэкум кьэзыгъэгъэгъэхэр тильэпкъэгъухэр, нывжыкІэхэр хэлэжъагъэх.

Нэгъуцу Аслъан ипэублэ гу-щыІэ кьызэрэщыгъэгъэгъэхэр, 2011—2012-рэ илээс еджэгъум Тыркуем, Сирием, нэмыкІ хэгъэгумэ кьарыкыгъэ тильэпкъэгъухэр Адыгэ кьэралыгъо уни-верситетымрэ Мыекыопэ кьэралыгъо технологическэ универси-тетымрэ ашеджэх. Япчъагъэклэ нэбгырэ 50 мэхьух. Адыгэ кьэралыгъо университетым аштагъэр нахьыб. Сэнэхьатэу кьыхахы-щтым изакъоп непэ зэхэщакІо-хэр зыгъэгумэкІыхэрэр. Іэклыб хэгъэгу кьыкыгъэхэм ащышхуэ нэбгыритІумэ агъэгъэгъыгъ. Сыда нывжыкІэхэр клэгъожьынхэр кьызыхэкІыгъэр? НэмыкІ студент-хэм Сирием, Тыркуем, Йорда-нием агъэгъэгъу зыфегъэгъэхІэ, сыда Адыгэ Хасэм, хабзэм икьу-лыкьушІэхэм ашІэщтыр?

ЕгъэжъепІэшлур сыда «зылхъэрэр»?

Урысые Федерацием гъэсэны-гъэмрэ шІэныгъэмрэкІэ и Ми-нистерствэ Іофым клэщакІо фэ-хьуи, зихэгъэгу кьэзыгъэгъэгъы-рэ нывжыкІэхэр бюджет ахь-щкІэ рагъэджэнхуэ фежъагъэх. Студентхэр общежитиэхэм ара-гъэтысхъагъэх, яфэло-фашІэхэр мыдзэу афагъэгъэгъэх.

Нэгъуцу Аслъан, Едыдж Мэ-мэт, Мэщфэшлур Нэдждэт, Чэтэо Ибрахымэ, Едыдж Батырай, ЕхьулІэ Юрэ, нэмыкІхэм зэлү-клэм кьызэрэщылауагъэу, Іэклыб хэгъэгумэ кьарыкыгъэ студент-хэм апэрэ уахтэм адыгабзэмрэ урысыбзэмрэ зэрагъашІу фе-жъагъэх. Урысыбзэр ары анахьуэ кьыхагъэгъышхэр — бзэр амы-шІу егъэджэн программэр уни-верситетхэм ащакІун алъэкІы-щтэп.

ХьакІэмызэ Мир, Унэрэкъо Мир, Багырэкъо Нурбий, ЕхьулІэ Юр, Едыдж Батырай, нэ-мыкІхэри хабзэр ІэпыІэгъу кьа-фэхьуэ нывжыкІэхэр зэрэра-гъэджэщтхэм кьытегушылагъэх.

Шыпкъагъэ зыхэлъ кьэбарыр тильэпкъэгъу нывжыкІэхуэ Іэклыб хэгъэгухэм арысхэм зэ-рамышІэрэм фэшІ рагъэжъэгъэ Іофыр тызэрэфаем тетэу лыы-кылатэрэп, «тызылхъэрэр» Іофы-гъохэр нахьыбэ хьунхэм ищы-нагъо щыІ.

Гъэгъэгъу, телевидениер, ра-диор, зэлүклэгъу гъэшІэгъонхэр нахьышІоу гъэфедэгъэнхэм нэб-гырабэ кьытегушылагъ.

Унагъохэр, ныбджэгъухэр...

Іэклыб хэгъэгумэ кьарыкы-гъэ нывжыкІэхэм, кьэзыгъэгъэ-жыпэ зышІоигъомэ алъэкьуа-цІэхэр гъэгъэгъэх кьыхауыщтых, телевидениемкІэ кьэтынхэр зэхэ-щыщтых. Унэкъошхэм, ныбджэ-гъухэм унагъохэм арагъэблэгъэ-щтых. ШхончбэшІэ Муратэ гу-пшысэ гъэшІэгъон кьахилхъагъ. ИскусствэхэмкІэ республикэ клэ-лэцІыкІу еджапІэу ар зипащэм Іэклыб хэгъэгу кьыкІыхэрэм апае зэлүклэхэр щызэхашхэзэ, адыгэ музыкальнэ Іэмэ-псымэ-

гъашІэу студентхэр университет-хэм ачІэклыжъэхуэ кьызыщы-хьугъэх хэгъэгухэм загъэгъэгъы-кІэ, рагъэжъэгъэ Іофым зэрарэу кьыхьын ылъэкІыщтым Пэнэ-шъу Руслъанэ кьытегушылагъ. СтІашъу Яхьа, Бжык Сыхьатбий, Болэкъо Аслъан, Шхьаплъэкъо ГъучІыпсэ Іофым еплъыкІэу фы-ряІэр кьалотагъ.

Гу зышІэу хэкум кьэзыгъэгъэ-жыпэр зэрысыщт унэр, зыдэп-тхэщтыр, Іофэу ышІэщтыр, нэ-мыкІхэри кьызэрэдалыгъэхэрэм АР-м лъэпкъ ІофхэмкІэ, Іэклыб кьэралыгъохэм ащыпсэурэ ти-льэпкъэгъухэм адырІэ зэпхы-ныгъэхэмкІэ ыкІи кьэбар жьу-гъэм иамалхэмкІэ и Комитет итхьаматэу Шхьэлэхъо Аскэр иеплъыкІэхэр кьырилІолагъэх. Адыгэ Хасэм ыцІэкІэ Іэклыб хэгъэгумэ кьарыкыгъэ нывжыкІэхэм Іоф адишІэнэу Едыдж Мэмэт пшъэрылъ фашІыгъ. НывжыкІэхэм Іоф адзэшІэщт куп шхьаф хадзыныр джырэ уахтэ имыщыклагъэу зэлүклэм щызэгъэгъыгъэх.

Еджэныр езыгъэжъэгъэ ныб-жыкІэхэм ачІэкІэ Еутых Ад-нан, ЩэшІэ Юсыф, нэмыкІхэри кьэгъушылагъэх. Апэрэ купым егъэжъаплэу ышІыгъэр зэрэпкъы-кылатэрэм елытыгъэу 2012 — 2013-рэ илээс еджэгъум зыфагъэ-хъазырыщт. Хым техьэгъэ кьу-хэр нэпкъым екІуным сыдигъуи пыл. Нэпкъыр пытэ зыхьукІэ, цІыфхэм зыгъэгъэгъыпІэ, уцупІэ афэхьушх, инеушхэр мафэ на-хьышІу зэрэхьушхым зэдегу-пшысэщтых. Урысыем гъэсэны-гъэмрэ шІэныгъэмрэкІэ и Ми-нистерствэрэ Адыгэ Республи-кэм илэшхьэтетхэмрэ зэгъусэ-хуэ рагъэжъэгъэ Іофым зерэ-ушъомбгъу.

**САХЫДЭКЪО
Нурбий.**

Сурэтхэр зэхыхъэм кьыщы-тырахыгъэх.

БЫЛЫМХЪУНЫР

Іус дэгъур гъэхъагъэм ылъапс

2011-рэ илээсым, ащ ыпэрэ илээсхэм афэдэу, Красногвардейскэ районым ибылымахъохэм щэм икьэхьыжынкІэ республикэм анахь гъэхъэгъэшІу щашІыгъ. Ащ лъапсэ фэхьугъэу районым мэкъу-мэ-щымкІэ игъэлорышІаплэ испециалист шхьалэу Бэс-лынэй Станислав кьызэрилерэмкІэ, ащ фэдэ гъэ-хъагъэхэм лъапсэ афэхьурэр чэм пчъагъэу ялэм зэ-рэхъагъахорэр, фашІэ зилэ Іус дэгъу зэфэшхьафхэр игъом зэрагъэхъазырхэрэр ары.

Ікыгъэ илээсым районым чэм пчъагъэу щажьурэм шхьэ 337-рэ хъагъахуи, 4769-м нагъэ-сыгъ. Ащ щыщэу зичэмхэм ана-хьыбэ ахэгъэгъахуагъэхэр хьыз-мэтшІэпІэ унае зилэхэр арых. Ахэм гъэрэкІо щэ кьэзытырэ чэм 329-рэ кьызІэклэгъахыи, пстэумкІи чэм пчъагъэу яІэр 3627-рэ хьугъэ.

Ікыгъэ илээсым кьащырэ чэм пэпчэ тельытагъэу районым чэш-зымафэм гурытымкІэ щэу кьышхъахьыжыгъэр килограмм 12-м кьышхъахьыжыгъэр килограмм 1,6-кІэ нахьыб. Чэш-зымафэм тельытагъэмэ, рай-оным щэу кьышхъахьыжыгъэр тонн 12,5-рэ хьугъэ. Ар республикэм гурытымкІэ кьышхъахьыжыгъэм зэрэнахь макІор тонни 4 ныІэп.

Районым щэм икьэхьыжынкІэ гъэхъагъэу ышІыгъэхэм анахь зилахьышІу хэлъхэм ащыщ

СПК-у «Родина» зыфиорэр. Ащ гъэрэкІо чэм тельытэу чэш-зы-мафэм гурытымкІэ щэу кьышхъахьыжыгъэр килограмм 13-м хъазырэу нэсыгъ. А пчъагъэр ыпэрэ илээсым ащ фэдэу кьа-хьыжыгъагъэм зы килограмм-мкІэ нахьыб. Кьызэрэрадзэрэм-кІэ, 2011-рэ илээсым чэм тельы-тэу хьызмэтшІаплэм щэу кьышхъахьыжыгъэр килограмм мини 4-м кьырагъэгъухъу.

— ТихьызмэтшІаплэ илээсым кьыкІоцІ чэм пэпчэ тельытагъэу щэ килограмм 5700-рэ кьышхъахьыжыгъэу кьызышхъахьыгъэ уах-тэм джыри лыкІэтымыгъэ-хъагъэми, тигъэхъагъэхэм ахэд-гъахъозэ илээс кьэс тыкырэ-кІо, — еІо хьызмэтшІаплэм иве-теринар врач шхьалэу Дэхьумэ Аскэр. — 2010-рэ илээсым щэм икьэхьыжынкІэ гъэхъагъэу тшІын зыкІэтымылэкІыгъагъэр огъум кьыхэкІэу былымІусхэм якьэ-

гъэкІын зэрарыбэ зэрихьыгъа-гъэр ары. ГъэрэкІо Іусхэм ягъэ-хъазырынкІэ амалышІоу шьІэ-хэр зэкІэ дгъэфедагъэх. Силосэу тонн 3000 зэхэтлхъэгъагъ, мэкъу тонн 245-рэ, орзэ тонн мин фэ-диз хъазыр дгъэхъазырыгъа-гъэх. Ащ тыфэзыщыгъэр былым-Іус хьушхт культурэхэр кьызыщыд-гъэкІыхэрэ чыгъухэр хьызмэт-шІаплэм нахьыбэ зэрэщытшІы-гъэхэр ары. ГъэрэкІо гектари 100 зырыз хьурэ чыгъухэм лю-цернэр кьащыдгъэкІыгъ. Джащ фэдэу силос зыхэтшІыкІышхт на-трыфым чыгоу едгъэубытыгъэ-ми хэдгъэхъогагъ.

ХьызмэтшІаплэм ифермищ былым Іэшъэ 220-рэ ашайгъ, ащ щыщэу кьащырэ чэмхэр 110-рэ мэхьух. ХьызмэтшІаплэм тызыщыІэгъэ мафэм яІонэрэ былымэхъо фермэу Германием кьырашыгъэ чэм лъэпкъхэр зы-шхъахьхэрэм тыкІогагъ. Ветери-нар шхьалэм кьызэрэхигъэгъы-гъэмкІэ, Германием кьырашы-гъэ чэмхэм яІыгъын Іофыгуабы кьыпыкІыгъ. Ащ кьызэриІуа-гъэмкІэ, Краснодар краим ащ фэдэ чэмхэр зыщэфыгъэхуэ иты-гъэхэм ахэр афэмылгыгъэ хьуи, мэкІэ-макІэзэ зэблахьугъэх. ХьызмэтшІаплэу «Родинам» сыд фэдиз кьын щыпалэгъагъэми,

чэмэу кьафашагъэхэм ахэкІо-дыкІ шІагъо щымыІэу фермэм кьышхъыгъэрагъэнагъэх. Кьызэ-ралорэмкІэ, ахэм ащыщ чэм пэпчэ щэ килограмм мини 8-м ехьу кьытын ылъэкІынэу щыт-ми, ежъхэм гъэрэкІо а пчъагъэр килограмм мини 4-м кьызэрэра-гъэхьугъэм клэгъушху.

ХьызмэтшІаплэм зэкІэ щэу кьышхъахьыжыгъэр селоу Крас-ногвардейскэм кьуаехэр зышІы-хэрэ предприятиеу «Гюмри» зыфиІоу дэгым рашалэ, ащ щэ

килограммыр сомэ 14-кІэ рашэ. БэмышІэу селом щэ заводкІэ кьызэрэщыцІахыгъэм хьыз-мэтшІаплэм ипащэхэр ыгъэгъу-шІагъэх. КьызэралорэмкІэ, ащ щэу рашэлэщтыр нахь лъаплэу ащэфышхт.

Джащ фэдэ гъэхъагъэхэр яІэ-хуэ СПК-у «Родина» зыфиІорэм ибылымахъохэм кьызэтынэ-кыгъэ илээсыр агъэкІотэжыгъ. ИлээсыкІэу зыхъагъэхэм джы-ри нахь гъэхъэгъэшІухэр ша-шІынхэм ахэр фэхъазырых.

**ЛІАХЪУСЭЖЪ
Хьаджэсэртбий.**

Сурэтыр хьызмэтшІаплэм ифермэ кьыщытетхыгъ.

Ятлонэрэ дунэе ззошхор кызыежым сэ ильэсих сыныбжыгъ. Дэгъоу кьэсэ-шлэжы нэмыщхэр мотоциклэхэм атесхэу чылэм кызырэдхьэгъагъэхэр. Тэ тиунэ псыхъоу Фарзэ пэблагъу шытыгъ. Псыхъоу гъунэм чыгышхохэр кьегъэкълэгыгъу гъэхъунэшхо илагъ. Ащ топхэр итхэу станицу Тэсхьэбэ (Тенгинскэр) лъэныком гъэзагъэху Лабэ кы-лухъэгъэ дзэхэм яоштыгъэх. Дзэхэр псыхъом кызыпэрамыгъэкълыхэм фэшл Лэбэ клэй бэ даукълыхагъэри. Мы клэтыкум топхэр шызыгъорэ дзэкълэхэр румынхэу алоштыгъ. Румыны-дзэхэр Гитлер идзэмэ ягъусэху адзэаоштыгъэх. А лъэхъаным унэм уисынклэ шынгъуагъэти, сшыхэм чыгуану атлыгъэм тычлэсхыгъ.

Топ омакьэмрэ ащ жьэу кыпыкълэрэмрэ тичыиф унэ цыкълэу зэхагъэчыхъэгъагъ. А румын дзэкълэхэр зыдэкложыгъэхэри тымышлэу, топхэри дащыжыи клэтыку гъэхъунэр нэклэ кыызашлым, шъуэхэр клэхи, кыданэгъэ шыгынхэр, хьакъу-шыкълухэр кьаугъойи кьахыгъагъэх. Къэсэшлэжы джэрзым хэшылкыгъэ гильзэ горэ тадэжэ зэритыгъэр, ащ литрипшл фэдиз ифэщтыгъ, фэ-тагын идгъахъозэ бэрэ дгъэфедэгъэ. Нэмыщхэм агохъэгъагъэхэм чылэр зэрагъэзафэу кы-дзуюцогъагъэх. Ащ фэдэ поли-цейскэ горэм автоматыр шло-хэлъагъэу, шым тесэу тишагу кызыдажы, хьэр пэгъокли филыгъэти, автоматымклэ кьеуи кыуыкыгъагъ. Ар сэ сы-гу зэрэхэжыгъагъэр джы кызы-нэсыгъэм сшыгъупшэжырэп. Шъу дэдэ слъэгъуштыгъэ, цы-кълужыеу кьэсхы сплугъагъэ. Кълэмафэм лажэ цыкълум клас-шлэти, сыкырищэкълэу кыхэ-кыштыгъ.

Заор аухи, теклоныгъэр тикъэралыгъо кыдихи, мамыр гъогум цыфхэр зытехъажы-хэм, пый жьалымым зэхигъэ-тэкъогъэ кьали, чыли, заводи, фабрики зыпкъ рагъэуцожы-нэу цыфхэр яшъыпкъэу ыуж ихъэгъагъэх. Ар Иоф псынклэ-гъэп. Колхоз чыгухэр зэрэблэ-жыи лэмэ-псымэхэр шылагъэ-хэп, зэкълэ зэхагъэтэкъогъагъ. Унэгъо чэмхэр пхъэлэшэм клэ-шлагъэхэу колхоз чыгухэр ажыоштыгъэх. Лэжапклэ цыф-мэ ялагъэп, а зманхэр лэжа-клэхэмклэ, сабыиэхэмклэ боу кыныгъ. Зы коц килограмм угужьуаклэ дэлэу е джыбэм илъэу узалъэгъуклэ, илъэсипшл хьапс кыуагъэхьан алъэклэ-штыгъ. Гугъаплэу тилагъэр ша-гум дэлъ хатэм кыдэкълэрэ лэ-

жыгъэр арыгъэ, ащи хьакъу-лахьыр зыхэкълыжыклэ, зи кьэ-нэжыштыгъэп. Тятэ щэмэдж-клэ коц гектар риупкыжыгъти, ар етлани бганэ ышлэжы-штыгъ, лэжээкълэшхуагъ.

Бжыхъэм кыылэжыгъэр кызызалытэжыклэ, анахыбэ дэдэми коц дзыо икълэуштыгъэп кыитефэжыштыгъэр, а шы-лэ-клэ эжъур зэкълэ чылэдэсмэ язэ-фэдагъ. Арэу шыт нахъ мы-шлэми, зэкълэ чылэм дэхэр зы-фэбанэштыгъэхэр колхозыр зыпкъ зэрэрагъэуцожыштыр ары. Адыгэ хэкур шъхьафит зэхъужым, еджаплэхэри кызы-гуахыжыгъагъэх, тэри еджэ-ныр тыублэжыгъагъэ. Апэр-рэ классым 1944-рэ илъэсым

урыхъ зышлэрэмэ адэжэ ты-кълэуштыгъ, ахэм кыитфалыат-рэм тыгу етыгъэу тедэлэу гъо-лыжыжыгъо охъуфэ тышчысы-штыгъ. Пшысэ гъэшлэгъонхэр кыитфалыатэштыгъэх, ахэм шы-сэтэхыплэ пшлынэу лыгъэу, лушыгъэу кьахафэштыгъэр бэ. Чэчанэ, Шэбатныкыо яхыллэ-гъэ кьэбархэр, ахэм лыгъэу ахэлтыр тыгу рыхъэу, афэдэ тыхъу тшлоигъоштыгъ. Къуй-жые илушыгъэ тыгу кымынэн тлэкълэуштыгъэп, ахэр сыди-гъокли шысэтэхыплэу тилагъэх, якъэбар тядэлэу зыхъуклэ, нэмыкълэ дунай тапашхъэ кыиуцотыгъ. Лэжэным, Иофшлэным фэбгъа-зэми, шысэтэхыплэу тэнэ-тятэ-хэр, тинахыжыгъэр тилагъэх. Джащ фэдэ зэман тиклэлэцлы-кълугъор зыщыкълуагъэр.

Чэшхэр кълыхъэ зыхъухэкълэ, лыжыгъэу тэмашхъэм тесхэри зыгорэм дэжэ шызэрэугъои-штыгъэх. Кьэбарэу кьалыатэ-

Гум имыкълыжыгъэрэ клэлэцлыкълугъор

бжыхъэм счлэхъэгъагъ. Тызэ-реджэн тхыль тилагъэп, тет-радхэр, ручкэхэр, кьэлэмхэр шылагъэхэп. Гъэзет дгъотымэ зэхэтыупкыи, зэтетыдэжыи, адыгабзи, хысапи, урысыбзи шыдгъэцэкълэжыштыгъ. Пыра-мыбжэ шъхъэлъагъэм кы-клэклэры псыр ары мэрчпэу (чернилэу) дгъэфедэштыгъэр. Унэмклэ гъэцэкълэжыныу кыта-тыгъэ урокхэр, остыгъэ зэрэщы-мылэм кыыхэкълэу, бзыуцыф гъэ-чэрэзыгъэм изы паклэ семчы-кытхъум хэлъэу, адрэ паклэм клэгъэнагъэу дгъэхъазыры-жыштыгъэх. Ахэр зэкълэ заом кыинэу кыитфыхыгъэхэм ащы-щыгъэх. Шыгынын, лъэкъопы-лхъэ тэрэзмэ ягугъу пшлынэу шытыгъэп, тэнэ цокъэзэкълэдэ зытфихыклэ, кълэмафи гъэмафи ары тшыгыштыгъэр.

Шыгыным фэдэу шхынри мэклагъэ. Ащ емылытыгъэу, шлэныгъэр лэрыль зэрэхъу-штым, ар зэдгъэгъотыным ты-фэбанэштыгъ, тыфэгулэштыгъ. Бжыхъэ хэкълэагъэм ичэшхэр кълыхъэх, мафэхэр клэко дэдэх, шлэхэу кьэушлунклы, тыдэкълэ уплъагъэми гомылу, зэщыгъу, ау ащи хэкълэплэ кыиуфэдгъо-тыштыгъ. Зэлэгъу клэлэхэм-клэ тызэрэугъоити, пшысэ, та-

рэри альэгъугъэри багъэ, ахэм уядэлунклэ тхъэгъуагъэ. Тятэ дэжэ лыжыгъэр бэрэ кышчызэ-рэугъоитыгъэх. Мыщ бэрэ кьакълэуштыгъэмэ ащыц тятэ ипкъыгъо-лэгъухэу Кубэщыч Мыхъамодэ, Пэшъу Тао, Пэ-клэшхо Исмахылэ, Кубэщыч Хьа-джэр, Кьатмэс Исхъакъ. Ис-хъакъ лыжыгъэ иупклагъ, зэхихы-гъэр, ыльэгъугъэр гум риубы-тэштыгъ, купыр ыгъэдэлон, гъэ-шлэгъон горэ кьафилотэн ыльэ-кыштыгъ.

Ар джэгокло-пхэкълэчэо лэ-зэштыгъ. Пшыно дэгъу дэдэ-хэу Аульэ Олэгъэй, Темзэкъо Алыи, Мухъамэдженэ Харисэ ягъусэу нысэкъишчыжэ пча-гъэмэ яджэгъухэм ахэлэжыагъ. Ащ джэгум кьекълэлагъэмэ сэ-мэркъэу ахилъхъан, фэчэфэу джэгум зэкълэри хигъэлэжыан ыльэкълэуштыгъ. Исхъакъ тятэ дэжэ исэу нысэишчыжэ хьоху-бжэу кыилогъагъэр тыритхэ-гъагъ. Мары ар:

**«Алахъэу зыфэдэ шымылэу,
Цыфыбэр зэлэлоу,
Зыми емылэлуэжырэ
Алахъ!»**

**Гъатхэр кьэсэу,
Осыр клодэу,
Чэтхэр кьакъэу,**

**Къазхэр гъуалъхъэу,
Мэщ тшлэн
алоу зэжыжэхэкълэ,
Яцухэм апигъэхэр
гъуаплэу,**

**Алэхэр гъучлэу,
Гъунэм езэрэщхэу,
Жъаум шышъхъаукъэхэу,
Лъэпкъышлоу,
шъхъэнашлоу,**

**Самэу зыклэрытхэм
Къакъомышхэу,
Лэтищым гъэжыо
кухъэ кьикълэу**

**Я Амин, я Алахъ,
гъэ минрэ гъэунэх.**

**Тыбысымгуащхэр
кызырэлъадохэрэр:
Силэгъунибгъу зэбгъутэу,
Аку итыр тиунэишхоу,
Тынысакълэхэр
джэниклэхъухэу,**

**Шъэохъульфыхэу,
кьалъфырэр мыклэдэу,
Адырэр мытлэнлэу,
Лы пцэрэр ашхэу,**

**Тхъэрэ пцырэ анае
кьащымыфэу
Я Алахъ, гъэ минрэ гъэунэх.
Бысымгуащэм ичэтхэм
Сэрэмаер алъабжэу
Чэубжэу зэлъынысхэу,
«Джыш!» аломэ,
кьечъэжыжысхэу,
Анахъ макълэ**

**кьэзыкълэцлырэм
Кухъэ тлокълэцлэу,
Я Алахъ, о цыгъалэх.
Нысэкълэ цыкълэу
кыитхашагъэм**

**Пхъэныкълэушхэр ылгъэшхоу,
Джэсхашъом темыкълэу,
Унэгъо-унашъор римыхэу,
Мыхъун кьылон хъумэ,
Ыбзэ ыубытэу,
Хъун кьыломэ,
ыбзэ кьытлупцэу,
Я Алахъ, илъэс минрэ
кьытхъэжысхэу.**

Нахыжыгъэу чылэм дэсыгъэ-хэм клэлаклэмэ яплуныгъэ мэ-хъанэшхо ратыштыгъ. Адыгагъэ зыфалорэр ныбжыкълэмэ кьа-халъхъэштыгъ, ар умыгъэца-клэмэ кыипшлэуштыгъэхэп. Джары лэдэбрэ лытэныгъэрэ ахэлэу клэлаклэхэр кызыклэгъэ-джыштыгъэхэр.

Дунаим псынклэу зызэрэхъо-кълэ. Зэманэу джы тызэхэтым

кызыдихыгъэхэу, шлэныгъэм зызэригъэу, зызэриушъом-бгъурэм ялытыгъэу, чылэхэри кьалэхэри дэхэ дэдэу зэхъоклы-гъэ хъугъэх. Чылэмэ электри-чествэр, газыр, радиор, телеви-дениер адэт хъугъэ. Зыгорэм ушыгъошагъэми, телефонклэ укыагъотынуу амалхэр шылэх. Пшысэмэ кьащалоштыгъэ гъэ-шлэгъонхэр нэфаплэу непэрэ мафэм тапашхъэ кьырегъэу-цох. Гукъау нахъ мышлэми, шылэклэ-псэукълэ нахъ псынклэ хъугъэми, узыгъэгумэклэ Иоф-хэр кыкълэуштыгъ. Ахэм ащыц аркэ ешъоныр, ныбжыкълэхэр ащ зылэпешхэ.

Аркэ ешъоным пыут узэрэ-хъулэрэр бэмэ кьагурылорэп, псауныгъэр зэрэзэщыгъакъорэр гъэнафагъэ. Быслымынэ зылэ-сикъошхэр ешъоным зэрэфэ-шхыгъэхэр лыгъэкълэ зыфалгъэ-гъужызэ, аркыым еклэдылэ-жыых. Тикъоджэ ефэндэшхо-штыгъэу Хьамхъукоу Хъусенэ зэритхыштыгъэу, «Уемыджэ-уеджашъоу, укыашъоу, ушъуеу урамым утэгыклэ, цыфы узэ-рэмыхъуштыр» кьыбгурылон-фае. «Перестройкэ» зыфалорэм изэрарышхо чылэмэ кьахыгъ. Сыда плэмэ колхозхэу, совхоз-хэу лэжыгъэ бэгъуагъэ кьэзы-хыштыгъэхэр зэхэжэтакъохи, чыгухэр зыфэлэжыштыгъ зыфэ-мылэжыштыгъ афагощи, цыраум зэлъыштагъэх. Ари зэманым кыыхыгъэ гумэкълэу Иоф.

Садикым шырагъэжынышъ, псэукълэ шыаклэм игъоу теуцо-фэкълэ мэхъэнэшхо зилэгъэ ор-ганизациехэу октябрятэр, ком-сомолыр, партиер зэхагъэтэ-кьуагъэх. А коллективнэ орга-низациехэр ары ныбжыкълэ-хэр зыщаплуштыгъэхэр. Ахэр джы шылэжыхэп. Комсомоль-скэ-ныбжыкълэ бригадэу шыла-гъэхэм яшлуагъэу кьакълэушты-гъэм, цыфым иплуныгъэ, Ио-фым фэлэпэлэсэ хъунымыклэ мэ-хъанэу ялагъэр иныгъэ. Джы клэлаклэхэу чылэхэм адэхэр зыщылэжынхэ Иофшланли шы-мылэу кьэнагъэх. Мэхъазэ-уазэ-хэшъ урамхэм атетых. Джары чылэхэр нэклэ зыклэхъухэрэр. Жыыхэр дунаим ехыжыых, клэ-хэр чылэм дэкълэжыых. Мыль-кум зылэ нэсрэм зэкълэ зылэкли-убытагъ, адрэ лэжыаклохэм зы-пари ямылэу кьэнагъэх.

Зэман гъэшлэгъон тызыхэ-тыр. Зиклалэ езыгъэдэжыгъу-штыр баир ары, тхъамыклэм тыдэ кырихына исабийхэр зэрипун, зэрэригъэджэн?! Ау тэгугъэ ари зы зэманэу те-кълэнуу.

БРАНТИ Къэпльан.

АБХЪАЗ КЪЭБАРХЭР

Клатхыкълыжыгъэх

Ззоуж лъэхъаным Абхъаз Республикэм нэбгырэ пчъагъэу исыр зыфэдызыр апэрэу зыклат-хыкълыжыгъэр 2011-рэ илъэ-сыр ары. Зэкълэмклэ республи-кэм нэбгырэ 240705-рэ щэпсэу. Ахэм ащыщэу процент 50,3-р кьалэхэм адэсых, процент 49,7-р кьуаджэхэм ащэпсэу. Хъулыфыгъэхэр — процент 46,4-рэ, бзылыфыгъэхэр про-цент 53,6-рэ мэхъух.

Абхъаз Республикэм лъэпкъ 91-мэ кьахэкълыгъэ цыфхэр щэпсэу. Нахыбэ хъухэрэр абхъазхэр ары — нэбгырэ 122069-рэ, урысхэр — 22077-рэ, ермэлхэр — 41864-рэ, грузин-хэр — 43166-рэ, мегрелхэр — 3201-рэ, урымхэр — 1380-рэ.

Хэти ежэ зэрэшлоигъоу, ышъ-хъэкълэ зызылэжыгъэр лъэп-кыым шыщэу атхыгъ.

Джащ фэдэу клатхыкълыжы-хэм кьагъэлъэгъуагъ Абхъазым зыныбжэ илъэси 100 хъугъэу шыпсэухэрэр нэбгырэ 39-рэ зэ-рэхъухэрэр.

«Люксхэмклэ» зэрацэщтых

Абхъазым зыщызыгъэпсэфы-рэ туристхэр рызэрацэнхэу автобусыклэ 20 классэу «Люкс» зыфилорэм фэдэу кьащэфыгъ. Ахэр зэкълэ республикэм курорт-хэмрэ туризмэмрэкълэ и Комитет ары зыгъэфедэштыгъ. Автобус-хэр Кьыблэ Корейм кыпшацэ-фыгъэх, кьащэжыфэхэкълэ мэ-зитлу фэдизэ яжагъэх.

Мыгъэ Абхъазым икьэралы-гъо санаториехэмрэ курортхэм-рэ нэбгырэ мин 90-рэ фэдизмэ зацагъэпсэфыгъ, унагъохэм арысыгъэхэм япчъагъэ гъэнэ-фагъэу шылэп. Мэфэ зытлукълэ Абхъазым клэхэзэ зызыплэ-хъагъэхэр нэбгырэ мини 160-м клэхъэ. Анахъэу ахэр кьалэхэу Шъацэ, Туапсэ, Краснодар зы-диклыгъэхэр. Республикэм кы-хъэрэ псэуэми ащ ичыллэ дахэ-хэмрэ исаугъэтхэмрэ зэрагъэ-лъэгъу ашлоигъу, ащклэ автобус-хэр лэпылэгъушлу афэхъуштых.

Урысые-Абхъаз гъунапкъэм лъэсрыкълэхэр зэрэзэпырыкълэ-хэр лъэмэджыр мыгъэ зэра-гъэкълэжырым кыыхэкълэу, лъэ-срыкълэхэми автомобильхэр зэ-рыкълэхэр лъэмэджэ закъор ары агъэфедэагъэр. А зыр ары Аб-

хъазым укыикълэу Краснодар крайми, Урысыеми уакъызэра-рыхъан плэкълэрэр. Ащ кы-хэкълэу электропоездэу «Ад-лер — Сыхъум» зыфилорэр бэ-дзэогуу мазэм кышцегъэжы-гъэу кытырагъэхъахыгъ, шы-шъхъэлу кышцегъэжыгъэу мэшлоку «Москва — Сыхъум» зыфилорэри мафэ кьэс атлупшы.

Ялэпкъэгъухэм алъыкълэуштых

Абхъаз цыфхэри Сирием кыишчыгъу гъал-балыкхэм ахэфагъэх. Кьызырэлорэмклэ, нэбгырэ мини 8 — 10 фэдиз хъухэу ахэр араб хэгъэгум щэ-псэу.

Абхъазым и МИД кьызыри-лорэмклэ, ялэпкъэгъухэу Сири-

ем исхэм ячлыгужэ кьагъэзэ-жыи ашлоигъомэ, лэпылэгъу афэхъунхэу хъазырых. Абхъа-зым икълэуштыгъ лыкълэ купэу Си-рием шыпсэухэрэм залузыгъэ-клэштыр мы мафэхэм агъэхъа-зыры. Зызэлукълэхэкълэ, лэпылэгъу зэрафэхъунхэ алъэкълэуштым, кьашъхъашыуцогъэ шынгъо-шхом кьызырэхашыштыгъ, нэ-мыклэу ящыклагъэхэмклэ зэра-делэштыгъэм нахъ шъхъэихы-гъэу атегуыиштых.

Сирием ис абхъазхэм кьамы-лэулухэзэ, мы Иофым клэшакло фэхъугъэр республикэм и МИД ары. Ялэпкъэгъухэм лэпылэгъу арагъэштыгъэр ащ джэпсалгъэ кьызыиштыгъагъэр тыгъэгъазэм и 29-р ары. Лыкълэ купыр шлэ-хэу гъогу тэхъащ.

(Тикорр.).

СУРЭТЫШ ныбжыкІэ-хэм ялэшлагъэхэм, тхэным фежыгъагІэхэм сидуапэу гъунэ алъысэфы. Джащ фэд джыри зэрэхъугъэр. ЫпэкІэ сымылІэцтыгъэ ЛыпцІэкъо Ларисэ итхылыгъу «Мэзгурыс» зыфиусыгъэу 2011-рэ илъэсым Мыекыуапэ кышчыдигъэкІыгъэм седжагъ. ЦІэ дахэ зилэ «Мэзгурысым» сигъэтхыгъ. Тхылы цыкІу къэхъугъагІэм усэ 23-рэ, усэ-рассказхэу 16, рассказхэу 2, Тургеневым итхыгъэхэу адыгабзэкІэ зэри-дзэкІыгъэхэу хы кыдыгъэхъагъ.

Апэ Ларисэ иусэхэм сыз-джэм, адыгэ бзылфыгъэ ныб-жыкІэм кызырэккырыкІы-гъэхэм гу лыыстагъ. Язэгъфа-кІэкІэ, кыауатэрэмкІэ нафэу усабэм а лъэныкъор къахэщы. Авторыр умышІэрэми, узыгъэ-рхъагынхэр къахэфх, бзыл-фыгъэ ныбжыкІэ кълэмпынэм кызырэккырыкІыгъэхэр кълэшлэх. Акылы ыкІи ІэпІэсагъэ зыхлэ усэ кІэкІэ пытэхэу лэныстэ чан-кІэ упхъухъажыгъэхэм уагъэ-разэ. Цыфыр зылыхъурэ шлу-гъэм, зэфагъэм алъэлэсых.

ЛыпцІэкъом иусэхэр зыми ехыщырхэп. Ежэ иунэе шып-ккъэх ягъэпсыкІэкІи, якъэлуа-кІэкІи. Бзылфыгъэм зэритхы-гъэмкІэ узэмыхырэхъышэщт-ми ягъусэх лы пытэшлэ ылэ-мычІэ лъэшхэм къагІэ-кІы-гъэкІэ узззыгъэгуцафэхэрэр. Ащ гъэшІэгъон хэлъэп. Адыгэ бзылфыгъэхэр дэн-бзэн, ты-жыын е дышъэ идэным имы-закъоу, Іэшэ шынымы хэла-жыгъэтыгъэх. ИшыкІагъэ хъу-мэ, хулыфыгъэ шыуашэри зы-шальгэти, заом Іухъэщтыгъэх, зыфэмыгъэсагъэхэ шылагъэп. Ларисэ иусэхэм джащ фэдэ чыпІэхэр ахэолъагъох. Бзы-лфыгъэгъу шыабэкІэ тхъа-усыхэу мытІысыжъэу, кыным лыпкъэ кІочІэ лъэшкІэ пэгъо-кІы. Тефэ шыпккъэу гушыІэр кыгъоты, насыпышІоу зельы-тжыы. ЗыкІэ хъэрэ-пкІарэх иусэхэр, адыгэ тхыпхъэр гум къагъэкІэу, хулыфыгъэ шы-гъын шъончъэу чэщым хэ-кІуакІэрэм зэмкІэ ехыщыры-хэу залэты. Нафэу алъытэ — творческэ цыф пэпчэ ежэ ису-рэт ышІыжыкІэр, орэусэ, орэ-Іотэжъ, орэтхыд. Къахэмы-щынэу хуэщтэп авторым иду-нэеппыкІэ, идунэететыкІэ, ипсэукІэ.

Ахэм зэкІэмэ ягугъу игъо-рыгъоу кълэшІыгъэмэ хъункІэ сэлъытэшъ, иапэрэ усэ кІэкІэу «Снадыгабзэ фэсэгъэхы» зыфилорэмкІэ кълэгъэхъэн:

**Узырием уриджэагъоу
Сыд псэукІа
уиІэшъуштыр?
Узфимытым уриджэагІоу
Тауштыр лъэпкы
зэбгъэшІуштыр?**
Мэхъанэ зэгъафэгъэ зыкІо-

цылы гушыІэхэм урамыгъэ-гупшысэнуу хъурэп, адыгабзэм ехылыгъэ усэр мыкІыхъэми. «Адыгэм сыд инеуштыр?» зыфиусыгъэ усэу сатыр тІуры-тІоу зэтетыр мыщ фэдэу лъе-гъэкІуатэ:

**Адыгэ лъэпкы
Сыд инеуштыр?
ЫгъэгумэкІэу кырыкІо-
щтым кълэушчІэ:
Сыд фэдэ нэпкъа
Анэу зэкІуштыр?
«СичІыгу зэжъу ашІыгъ»
зыфилогъэ усэр гушыІэ лъэш-
хэмкІэ аублэ:
СичІыгу зэжъу ашІыгъ,**

**Шъууцу зэ!
Шыжъугъэ!
Зэпыжъугъэу**

шъуизэхэтхъ.
Дунаим техъухъэрэ-тешІы-хъэхэрэм нэ чанкІэ ахэплъэ, шыІэныгъэр хылыгъэу зэрзэ-хэлъыр кыгъэпсынклэ шІои-гъоу егупшысэ, философ екІо-лакІэ кыфигъотыгъэ мыгыя-щэу «Чыш-маф» зыцІэм кы-шыбгурегаІо.

**... Мазэр къоухъажыс,
Тыгъэр кыккъокІы,
Гугъэ зэфэнчъэу
Чъэри кълэжъэжыс.
Цыфы цылакІэм**

хыалэмэт сыхищагъ. Гъэзет-еджэхэр ащ нэлуасэ фэсІыхэ сшІоигъу:

**Тыгъэпс Іапэр
кытфичъизэ,
Гъатхэр чэфэу
кытфэсыгъ.
Пцэфы Іужъухэр
зэкъуигъэузэ,
Уашъор шхъуантІэу
ыукъэбзыгъ.
Чэрэз чыгъэу
щагум дэтыр
Шъошэ фыжыым
рэкІэракІ,
Мэзэу шыофым
кыпІэутым**

зэльашІэрэ тхэкІошхуагъ. Ша-кІоштыгъ, ау хъэкІэ-кыуакІи, лэуцэци ящэрыоштыгъэп. Зэштегъэу, зыплыхъэкІо, кълэ-кІо-накІом хэтыгъ. Кылыгъэу-рэр бэ тыримыгъашІэу ытхы-жыштыгъ. Романхэми, фэ-шъаф жанрэхэми анэсыгъ. Икълэмпынэ зынэсыгъэр зэкІэ классикэ хъугъэу дунаим шы-зэльашІагъ.

«Белые стихи» зыфалорэ шапхъэм илхъэу ытхыгъэ-хэм ащыщых «Бзыужъый», «Тхъаркъохэр», «Шхъэ-фэшІу», «Аужырэ зІукІэ-гъур», «Кълэуцу», «Сышы-мыІэжъ хъумэ...» зыфилорэ тхыгъэ кІэкІхэр.

Бзыужъыеу жыбгъэшхом набгъом кыридыгъэм янэ гуІэу зызэрэтыриубгъуагъэр, шакІом ихъэшхо шымыщтэу ищыр кызыриухъумагъэр, гу-гъагъэу, узІэпищэу адыгабзэ-кІэ зэридзэкІыгъ.

Оешхом хэс тхъаркъуитІоу пчыкІи шыбли шымыщтэхэу атамэхэмкІэ зызэхэзышІэхэ-рэми яплэкІуагъэ кыпщы-гъэхъоу тхэкІошхом иІэшла-гъэу зэридзэкІыгъэм гугъа-хъэу седжагъ. ШхъэфэшІоу, ышхъэ шхъу кыгъэшІагъэм зымыгугъыгъэм непэрэ мафэм шыІэхэр гум кыгъэкІых, уры-сыбзэм кырихи адыгабзэ ышІыгъэу кыпщыхъурэп, адыгабзэкІэ ытхыгъэу кып-шІошы.

ЕгъашІэм зэныбджэгъугъэ-хэр зэхъарамхэу къанэх, язым илІэгъу кызыссым зэрзэшІу-жыгъэхэм адыгэ чылэ горэм шыхъугъэу кыпщыгъэхъоу уигъагъэу зэридзэкІыгъ.

Джахэм афэдэх аужыритІоу зэридзэкІыгъэ «Кълэуцурэ» «СышымыІэжъ хъумэ...» зыфилорэмэр. Бзэ бай куукІэ зэгъэфэгъэ тхыгъэ гъэшІэгъон-хэм къаушыхъаты адыгэ ли-тературэм зэдзэкІэкІо шІагъо кызырэхъагъэр.

ЛыпцІэкъо Ларисэ мази, чыгуи, уашъуи Лъэпшэ иуатэ-кІэ ыфытагъэх. Зыфаер ыгу-кІэ разэ охуфэкІэ ахифыты-кІыгъ. Адыгабзэм фэкъулай, ыбзэ псынклэ, еджэгъошІу, гу-рылогъошІу.

Непэ Ларисэ псапэ ышІагъэу слыгъэрэ закъоп, адыгэ лите-ратурэм цыфыкІэ кызырэхъа-гъэр насыпыгъ ыкІи гу-шІуагъо.

ШыІэныгъэм ыпсыхъажы-нышъ, икълэмпынэ нахэ чанэу, иакъыли, иамали зыпкъэ зэри-уоштым сицыхъэ тель. Лыы-гъэкІуат, Ларис, уиІоф, се-хырэхышъэрэп кызырэхъа-гъэуштыгъ. Гъогумаф уитхылы цыкІоу кыдэкІыгъэми ори шъосэІо.

**КЪАТ Теуцожъ.
Урысыем итхакІохэм
ыкІи ижурналистхэм ясо-
юзхэм ахэт.**

**Гъунапкъэхэр
зэфакъузыгъ...**

КызырриухыжыкІэрэ гум хэтІысхъэ.

**...НэмыкІ лъэбэкъухэр
джы шадзых
Тятэжъмэ апсэ**

зэдзыгъэм.
СатыритІу усэр кІочІэшху, хъуау лъэкІуатэ.

**Фэшъхъаф хэбзакІэхэр
щыдзэх**

Гъэры гъэшІуагъэу тэубзэ.

УсакІо пэпчэ яусакІэ зте-хъэрэп. Зым кыІотэкъу, адрэм кыин кышхъэу, кыфэмыІошгъу хъумэ чІедзыжыпэ. Тхъэм кызыхылыгъагъэр шІэхэу кълэ-гъагъо, чІидзыжыным пэ-чыжэ, псынэкІэчэ мыухыжэ Ларисэ иусэхэр. «Зэ, мардж, кълэуцу!» зыцІэ усэм кышчелэ:

**Шыблэ кІыи макъ,
Лъы стыр кълэуапІ
ЗилъэгъуцІэ пхъаи
ЗихъэшІуиІэ хаф...**

НыбжыкІэ макъэр пщегъэ-гъупшхъэ, зыныбжэ икыугъэ бзылфыгъэу ябгъэу, Сэтэнэе гуа-щэу, зильфыгъэхэмкІэ шхъас имыІэми, мыжъалымэу, шып-къагъэм блэмыкІэу, тапашхъэ теубытэгъэ пытэ иІэу кълэуцэ:

**«Шъууцу!» усэм ыцІэр:
Сыд пае дэшъошъа
шъунапшІэхэр?**

**ШІэныгъэхэм
шъукъабгынэ.**

**Бын цІэлІэрышІэу
кышъобгых.**

**ЗэхэшІухырэба
лъэпкыым ыжабзэ?**

**Къушхъэштхым шъутесэу
Къышъуцэхъу.**

**Гъунапкъэхэр
зэхэшІогъахъэх.**

**Зэблэхъу иІэн
Кълэуцы нэфыгъагъом,
Мэголлыжыс**

пчыхъапэм...

«Шъугъоныр» зыцІэ усэр ащ пыдзагъэм фэд, гыеным нахэ пэблэгъэ шыпккъ, ымакыи егъэлэшы, игушыІэхэри нахэ цыдых.

**... НэмыкІ шъэогъум
Шъугъоныр**

ыушгъэфырэп,

**ИгумэкІ Іахъэу
Зымы щыцэфрэн.**

**Сыд ящыкІагъэр?
Ар кълэшІэгъуай,
Шхъухъэ узылэхэр**

ХэгъэкІыгъуай.

Фэшъхъаф усэ кІэкІыми а гупшысэхэр шыпхырэщых, хъагъу-шъугъухэр шхъас ымышІэу еумысых.

Цыфым идунай усакІор нэ чанкІэ, гу къабзэкІэ хэллэ. Шлу кыдэхъу шІоигъу. Дэгъоу шыІэр зэкІэ ыгукІи ышхъэ-кІи пегъоых:

**Ащ пае сзусэ,
Сыгу илър кълэсІо
Гугъэр цыІэу, лъыІэсэу
Цыфмэ агу фэсІо.**

Француз сурэтышІ ІэпІэсэ-шхохэу импрессионисткІэ зад-жэщтыгъэхэу, сурэт къолэн дахэхэр зышІхи, дунаим шы-цІэрыІо хъугъэхэр сфимы-кълэжъэу сыгу кыгъэкІыгъэх «Гъатхэр» зыфилорэм сызе-джэм. Дунаим идэхэгъу лъэ-хъаныр сынэІу кыригъэуцогъэ кълэдыеп. Сигъэтхыагъ. Сщиз схигъэхъагъ. СурэтышІ ІэпІэсэшхом ищыкІэгъашъо-хэр фэкъулаеу зэрзэригъэкІу-хэрэу сыгу кыгъэкІэу, гушы-Іэ щэрыо шыабэхэм ядунай

**ШхъонтІэ теплър
джы ыжакІ.**

Ахэм усэ-рассказхэр къакІэ-лэкІох. Адыгэхэм ижыкІэ якъэбар ІотакІэ техъэ ахэр. Тижъхэр фэкъулаигъэх кълэ-бар Іотэным, сыд фэдиз икІы-хъагъэми ІотэжыкІэ еджэщты-гъэх. Джыри адыгэ литерату-рэм усэ-ІотэжыкІэ хэмыуцау-гъэми, ащ фэдэ амал иІ. Усэ-ІотэжыкІэ тхыгъэ шІагъохэр тилитературэ хъагъэх ыкІи чыпІэшІу щаубытыгъ. Сицы-хъэ тель ЛыпцІэкъо Ларисэ ахэм кызырагоуоштым. Непэ итхыгъэхэу тапашхъэ илхъэм ар къаушыхъаты. Нафэ кы-зэрэхъугъэмкІэ, усэ-ІотэжыкІэ кІыхъащэхэп, еджэгъошІух. Ары гъэшІэгъон кълэзышІы-хэрэр. Ежъхэми мэхъэнэ ухы-гъэ акІоцІылышъ, язакъоуи шыІэнхэ алъэкІышт.

Ирассказхэми узыІэпащэу уаджэ.

«Гъунэнчъ» зыфилорэ Іотэ-жыкІэ ежэ зыщыгъозэ шыІэ-ныгъэм кыыхыгъэу сІомэ сыхэукъонэп. Зизакъоу кълэ-гъэ Гугъыжъ сабыи кІэсэу шы-Іэныгъэр рещыми, кыин кы-фэхъу. Кълэдэсхэми, къуа-джэм шыщхэми язэфыщыты-кІэ кырегъэлъэгъукІы.

«Мафэм ыуж мафэ ит» Іо-тэжыкІэ адыгэ унагъом те-хыгъ. ШыІэныгъэм уфэгъэ-блырэ мы ІотэжыкІэ еджэ-гъошІу, гурылогъошІу. Ыбзи къабзэ.

Иван Тургеневым итхыгъэ-хэу адыгабзэкІэ зэридзэкІы-гъэхэм тхылыр кызырэфашІы-жы. И. Тургеневыр урыс лъэп-кыым имызакъоу, дунаим шы-

КЪЭБАР ЗЭФЭШЪХЪАФХЭР

Лъэпкъ музентІу агъэпсыщт

Адыгэхэм якультурэ фэгъэхыгъэ лъэпкъ музентІу кълэкошт илъэсым Краснодар крайм и ТІопсэ район ща-шІышт. Зыр къуаджэу Агуй-Шапсы-гъэ (Небургскэ псэупІэм), адрэр Псыбэ (Новомихайловскэ псэупІэм) ащагъэ-псыщтых.

Адыгэ унэхэмрэ щагухэмрэ я 18 — 19-рэ лІэшІэгъухэм адыгэхэр зэращы-псэуштыгъэхэ шыкІэр ахэм ащыплъэ-гъушт. Туристхэм, нэмыкІэу кълэкохэ-рэм лъэпкъым ыгъэфедэщтыгъэ Іэмэ-

псымэхэр, ІапІэхэр, лъэпкъ шыгъынхэр алъэгъуштых. Іофэу зыпылгыгъэхэр, унэм мафэхэр зэрэшагъагІоштыгъэр, мэфэкІхэр зэрзэхашэщтыгъэхэр фэе пстэуми зэрагъэшІэн алъэкІышт, адыгэ-хэм шхыныгъоу ашІыштыгъэхэми аха-гъэлэщтых.

Лъэпкъ музейхэм кълэшъакохэр, орэдыІохэр къарагъэблагъэхэз ашІышт. 2012-рэ илъэсым икурорт сезон кызы-щызІуахырэм тефэу лъэпкъ музейхэр хъазырыштых.

Парк гъэшІэгъон

Кавказым итарихъ фэгъэхыгъэ му-зей поселкэу Кабардинкэ (Краснодар край) кызышызІуахыгъэр илъэс хъугъэ. Ар Геленджик шыщ сурэтышІэу А. Алексеевым ыгъэпсыгъэ скульп-турнэ комплексэу «Старый парк» зы-филорэм хэхъэ.

Музеим къакохэрэм Кавказым шы-псэуштыгъэ цыфхэм агъэфедэщтыгъэ пкыгъохэр, унагъохэм ящыкІэгъэгъэ хъапщыпхэр, ялэшлагъэхэр, ящыгъынхэр зыфэдагъэхэр алъэгъуштых.

Кабардинкэ зыхэхъэрэ къалэу Ге-ленджики, культурэмрэ тарихъымрэ яобъект зэфэшхъафхэри шыплъэгъу-штых. ИлъэсишыкІэ узэкІэІэбжыкІэмэ хы ШуцІэм фэгъэхыгъэ специализи-рованнэ музей мыщ кышчызІуахыгъ.

Паркым ІэрышІ гъочІэгъэу лъэхъэнэ чыжъэхэм цыфыр зыщыпсэуштыгъэм фэди шыплъэгъушт. ТапэкІи саугъэт зэ-фэшъафхэр Краснодар крайм ща-гъэуцущтых.

(Тикорр.).

ТИАДЫГЭ ТХАКЮХЭУ ШЫЛЭ МАЗЭМ КЪЭХЪУГЪЭХЭР

Насыпыр зылэжьигыэхэр ыкӀи зылэжьиэхэр

Ышъхъэ закъоу шымытэу, цыфыбэм афэгумэкӀэу, псэе-мыблэжъэу Иоф зышӀэу лэжьи-гъэ дахэ зиӀэм, хэтми, ыцӀэ епо-ныр епэсыгъ.

Непэ зигугъу къэтшыштхэр шылэ мазэм къэхъугъэ творче-скэ цыф гъэшлэгъонхэр арых.

ЦЭЙ Ибрахимэ адыгэ тхакӀу, драматург, зэ-дзэкӀакӀу. Шылэ мазэм и 11-м, 1890-рэ ильэсым Шын-джые кышчыхъугъ. Ильэс 46-рэ кыгъэшлагъ. Ытхыхэрэр 1912-рэ ильэсым кышчегъэ-жъагъэу кыхиутыштыгъэх. Тьдэ зыщӀэи, сыд Иоф зешӀи илите-ратурнэ творчествэ зэпигъэ-угъэп: адыгэ прозэм, поэзиэм, анахъэу драматургием, илахы-шӀу ахишӀыхъагъ. Пьесэхэу «КъокӀас», «Фэмый», рассказ-хэр, повестэу «Шъхъэзакъу», кӀэлэцӀыкӀлэхэм апае «Тхъа-кӀумкӀыхъэм ихъадӀэус» зы-фиорэ поэмэр тхылъэу, **Кор-ней Чуковскэм, Самуил Мар-шак яусэхэм ашышхэр** адыга-бзэкӀэ зэдзэкӀыгъэхэу кыди-гъэкӀыгъэх.

ЗышчымыӀэжъ уж «**Ытхы-гъэмэ ашышхэр**» (1965) ыкӀи урысыбзэкӀэ «**Избранные про-изведения**» ыӀоу **2000-рэ ильэсым кыдӀэкӀыгъ**.

КӀУБЭ Щэбанэ Шэуджэн районым ит къуаджэу Хъакурынхъаблэ шылэ мазэм и 15-м, 1890-рэ ильэсым кышчы-хъугъ. Адыгэ усакӀу, фолькло-рист, общественнэ ИофшӀэкӀо-шхуагъ. Апэрэ адыгэ еджэгъэ-гъэсагъэхэм ашышчыгъ. 1919 — 1925-рэ ильэсхэм Хъакурынхъ-хъэблэ еджапӀэм адыгабзэмкӀэ шыригъаджэштыгъэх. Я 20 — 30-рэ ильэсхэм зэреджэштхэ тхылъхэм язэхгъэуцон КӀубэ Щэбанэ хэлэжъагъ. «**Ныбджэ-гъу**», «**Апэрэ лъагъу**» (Сихъу Сэфрбый игъусэу), «**Хысап**», «**Адыгэ календарь**» (1924), «**Адыгабзэм ибзэхабз**» (а I-рэ ыкӀи я II-рэ тхылъхэр, (1930), «**Адыгэ ордэхэр**» (1938)

Цэй Ибрахим

КӀубэ Щэбан

Цуамыкьо Тыркубий

кыдигъэкӀыгъэх. КӀубэ Щэба-нэ ордэм хэлъ гушыӀэхэри, орэ-дышъори кыыхихэу шытыгъ, адыгэ профессиональнэ музыкэм икъежъапӀэ лутыгъ, ащ хэжъо-нымкӀи, зиӀэтынымкӀи бэ ышӀа-гъэр. КӀэлэцӀыкӀлэхэм апае орэ-дыбэ ытхыгъ. 1938 — 1940-рэ ильэсхэм АНИИ-м Иоф ши-шлагъ. Адыгэ лоруӀуатэхэм, ана-хъэу лъэпкӀэ ордэхэм, якъэуто-ижьынкӀэ Иофышхо ышӀагъ.

1943-рэ ильэсым КӀубэ Щэ-банэ ӀэкӀыб хэгъэгум ифагъ. Хэ-хэс зэхъуми тхэн-усэныр ыгъэ-тӀылъыгъэп. Шам, Париж, Нью-Йорк — зышыпсэугъэ чы-пӀэхэм адыгэ фольклорымкӀэ тхылъхэр къащыдигъэкӀыгъэх. Ащ илитературэ кӀэн шӀэны-гъэлэжьишхоу ЩэшӀэ Казбек-рэ ежъ Щэбанэ ыпхъоу Сайдэ-рэ Америкэм кырашыжьи, АРИГИ-м иархив халъхъагъ.

1993-рэ ильэсым итхыгъэ хшыпыкӀыгъэхэр зы тхылъ хъоу Мыекъуапэ кышчыдӀэкӀыгъ. 1996-рэ ильэсым иорэд тхылъ «**Сэ сиорэд**» ыцӀэу Адыгэ тхылъ-тедзапӀэм кышчытырадзагъ. Ильэс 84-м итэу КӀубэ Щэбанэ

идунай ыхъожьиыгъ, ежъ кы-гъээжъынэу хэкум мыхъугъэ-ми, итворческэ лэжьиыгъэ лъэп-кым кыфышчынагъ.

Шылэ мазэм и 2-м, 1926-рэ ильэсым къуаджэу Гъобэкъуае зылашӀэрэ тхакӀоу, рассказ жъу-гъэхэр, повестхэр, романхэр, баснэхэр, кӀэлэцӀыкӀу пышесхэр, пьесэ цыкӀлэхэр зытхыштыгъэу **Ӏшъынэ Хъазрэт** кышчыхъугъ. Ытхыхэрэр 1951-м кышчегъэ-жъагъэу кыхиутыхэу ригъэ-жъэгъагъ. Поэмэу «**Ныбджэгу шыпкӀэ**» (1954) апэрэ тхы-лэу кыдигъэкӀыгъ. Ащ кы-кӀэлэцӀыкӀуагъэх: «**Зэгъогъу-хэр**», «**КӀымафэм и шыблэр мао**», «**Нэфын**», «**Баснэ-хэр**», «**Жъыбгъэм хэт чыг-хэр**», «**Гъэтхэ пчыхъэхэр**», «**ХъэситӀу**», «**Зэрыджаехэр**», «**Псэм фэдэу лъапӀэ**», «**Зэ-факӀу**», «**Аштрам**», нэмыкӀ-хэри. ПсэумкӀи тхылъ 30 фэ-диз икӀэлэмпынэ кыпыкӀыгъ, ахэм ашышхэр урысыбзэкӀэ Москва кышчыдӀэкӀыгъэх. Ипесэ зытӀу Адыгэ драмтеатрэм ша-гъэуцугъ. Классикхэм ашыш-хэм япроизведенияхэр Ӏэшъы-

нэм адыгабзэкӀэ зэридзэкӀыгъэх.

1958-рэ ильэсым кышчегъэ-жъагъэу Ӏэшъынэ Хъазрэт Уры-сые Федерацием итхакӀохэм я Союз хэтыгъ, АР-м культурэмкӀэ изаслуженнэ ИофышӀ.

ЦУАМЫКЪО Тыркубий — критик, филологии шӀэныгъэ-хэмкӀэ доктор, АКЪУ-м ипро-фессор. Шэуджэн районым ит къуаджэу Къэбыхъаблэ шылэ мазэм и 29-м, 1941-рэ ильэсым кышчыхъугъ. Гъэсэныгъэ-шӀэ-ныгъэ дэгъу кызылӀкӀыгъэхъагъ, 1966-рэ ильэсым кышчегъэ-жъагъэу Адыгэ кӀэралыгъо кӀэ-лзэгъэджэ институтым урыс ыкӀи ӀэкӀыб литературэмкӀэ икафедрэ икӀэлэгъэджэ шъхъа-Ӏэу, ипрофессорэу, институтым (ыужым университет хъугъэ) ильэпкӀэ факультет идеканэу 2003-рэ ильэсым нэс Тыркубий Иоф ышӀагъ. Джы а факульте-тым урыс литературэмкӀэ ика-федрэ ипрофессор.

Ытхыхэрэр 1959-рэ ильэсым кышчыбулагъэу кыхеутых. Усэ-хэр зыдэт поэтическэ сборник «**Жъогъохъчъ**» ыцӀэу кыди-гъэкӀыгъагъ. Литературнэ-кри-

тическэ ИофшӀагъэхэр зыдэт тхылъхэр ытхыгъэх: «**Гъогу-кӀэхэм яушӀэтын**», «**Цыфы-гъэм фэбэнэрэ псалъэр**», уры-сыбзэкӀэ «**В созвездии сия-ющего братства**» (Москва), «**В ритме эпохи**» (Налчык) кышчыдигъэкӀыгъэх.

УФ-м итхакӀохэм я Союз 1989-рэ ильэсым кышчегъэжъа-гъэу Цуамыкьо Тыркубий хэт.

Адыгэ литературэм кӀочӀа-кӀэхэр кыхэхъэх, ахэм хэп-шыкӀлэу ащ хагъахъо, зыкы-рагъэӀэты. Хэти егугъоу илъа-гъо кыгъэнафэ, пхырещы.

Шылэ мазэм и 19-м, 1974-рэ ильэсым Теуцожь районым ит къуаджэу Джэджэхъаблэ тха-кӀоу, лъэпкӀэ гъэзетэу «Адыгэ макъэм» иредактор шъхъа-Ӏэу **Дэрбэ Тимур** кышчыхъугъ. Тхъэм кыхилъхъэгъэ зэчыир пасэу къэнэфагъ. Адыгэ кӀэлэ-егъэджэ училищым, Адыгэ кӀэ-ралыгъо университетым аще-джэзэ матхэ, тхэн-гупшысэн къулаиныгъэр ыгъэпытэу Дэр-бэ Тимур Москва дэт Литера-турнэ институтэу М. Горькэм ыцӀэкӀэ шытым и АпшӀэрэ курс-хэр кылухыгъэх.

1993-рэ ильэсым кышче-гъэжъагъэу Тимур итхылъхэр кыдӀэкӀых: «**Огум ишӀу-лэзгъу**», «**Гум ишъэф**», «**Сы-зэжэгъэ ошхыр**», «**Лъэуж шӀуцӀ**», «**Тэпышсэс**», «**Сы-адыг**», «**КӀэлэцӀыкӀум иду-най**», «**ЕджакӀэ зэтэгъашӀэ**», «**ЛъэпкӀым ишъэо кӀас**», урысыбзэкӀэ усэхэр зыдэт тхы-лэу «**Стихи Адыга**» (2001). Художественнэ фильмэхэу «**Про-клятье**» (гъусэ иӀэу), «**Жизнь в займы**» зыфиӀохэрэм ясце-нариехэр Дэрбэ Тимур ытхы-гъэх. АР-м литературэмкӀэ ипре-миеу КӀэрэщэ Тембэт ыцӀэкӀэ шытым илауреат, журналисти-кэм ыльэныкӀокӀэ АР-м и Пре-зидент ишӀухъафтын кыфа-гъэшъошагъ.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.

Адыгэ щайм идэгъугъэ ауплъэкӀугъ

«Урысыем итовар анахъ дэ-гъуи 100» зыфиорэ Всероссий-скэ зэнэкъокъум илауреатэу Мыекъопэ кӀэралыгъо техно-логическэ университетым хэт кафеу «О кей» зыфиорэр икӀэ-шакӀоу, джырэблагъэ научнэ-практическэ егъэджэн семинар шылагъ. Ар зыфэгъэхыгъагъэр адыгэ щайм икӀэгъэкӀын ыкӀи ащ идэгъугъэ зыфэдэр зэгъэ-шӀэгъэныр ары.

Ар кызыӀуныгъ ыкӀи зэри-шагъ техническэ шӀэныгъэхэм-кӀэ кандидатэу, эксперт-дегуста-торэу, гъомылапхъэхэм ядэгъу-гъэ уплъэкӀугъэнымкӀэ Дунэе комиссием хэтэу Голькьо Мирэ.

Семинарым хэлэжъагъэх Мыекъопэ кӀэралыгъо техно-

логическэ университетым икӀэ-лзэгъаджэхэр ыкӀи научнэ кру-жокэу « Клуб дегустаторов» зыфиорэм хэтхэр, АР-м и Рос-потребнадзоррэ АР-м псауны-гъэр къэухъумэгъэнымкӀэ и Министерствэрэ яспецалистхэр.

Иофтхъабзэм хэлэжъэхэрэм къафэгушӀуагъ техническэ шӀэ-ныгъэхэмкӀэ докторэу, кафед-рэм ипащэу Сихъу Хъазрэт. Ащ кыӀуагъ мы аужырэ ильэсхэм тиреспубликэ имызакъоу, зэрэ Урысыеу цыфым ипсауныгъэ изытет зыфэдэм мэхъанэшхо-раты зэрэхъугъэр. Ащ кыхэкӀэу мыщ фэдэ Иофтхъабзэхэм яшӀо-гъэшхо кызырэкӀорэр игушыӀэ кышчыкӀыгъэтхыгъ.

Адыгеим шаир кышчагъэ-

кӀыным апэдэдэ лъапсэ фэхъу-гъэм фэгъэхъыгъэу доклад кы-шыгъ мэкъумэщ шӀэныгъэхэм-кӀэ кандидатэу, МКЪТУ-м агро-почвоведениемкӀэ икафедрэ идоцентэу, щаймкӀэ специали-стэу Борис Корзун. Ащ кызы-риӀуагъэмкӀэ, Адыгеим шаир кышчагъэкӀынэу зырагъэжъа-гъэр 1930-рэ ильэсхэр арых. Ащыгъум Советскэ Союзым и Правительствэ иунашӀокӀэ ша-ир кызышчагъэкӀышт чыпӀэ-хэм нахъ зарагъэушӀомбгъу-нэу, кӀэралыгъом ежъ ишай цыфхэм аӀэкӀыгъэхъажьынэу СССР-м шӀэныгъэхэмкӀэ и Ака-демии кыфигъэпытэгъагъ. Ащ Иоф дзышӀӀэшт лыкӀо купыр агъэнафи, экспедицие зэхашэ-гъагъ, шаир нахъ дэгъоу кызы-щыкӀын ыльэкӀышт чыгухэр кыхахыгъэх. Экспедициехэр Украинэм, Белоруссием, Шы-

тхьэлэ, Мыекъопэ ыкӀи Тло-псэ районхэм ашылагъэх ыкӀи Мыекъопэ районым ит Мэхъош шъофыр щайм икӀэгъэкӀынкӀэ анахъ чыгу дэгъоу кыхахыгъ. Апэрэу шаир загъэтӀысыгъэр 1936-рэ ильэсыр ары. Ащ икӀэ-гъэкӀын зилахышӀу хэзышӀы-хъагъэхэм ашышых Аванесовыр, Адагъор, Кушгъур, Ацумыжыр, ПчыхъакӀэр. 1980-рэ ильэсым гектар 26-м нэсэу щайм зыра-гъэушӀомбгъугъагъ ыкӀи Мэхъош шъофыр щай совхоз ашӀы ашӀо-игъоу чыгур агъэпсыгъагъ, ау зэхъокӀыныгъэшхоу тикъэра-лыгъо шыхъугъэхэр мыхэми кьалъыӀэси, Иофыр зэшӀомы-хыгъэу къэнэгъ. Ащ кыхэкӀэу Шъачэ дэт институтым, уцхэр ыкӀи лэжьиыгъэхэр кызышагъэ-кӀырэ Адыгэ институтым епхы-гъэхэу джы мэлэжъэх. Арэу щытми, щайм икӀэгъэкӀын зэришыкӀагъэм фэдэу лыпллэгъ-хэу пфӀоштгӀэп. Гектар 26-у ялагъэм щыщэу къэнэжьиыгъэр гектри 3-р ары ныӀэп. Арэуштэу

зыкӀэхъугъэр щайм икӀэгъэкӀын пӀуагъэхъашт мылькур икӀоу къазраӀэкӀэмыхъэрэр ары.

Арэу щытми, яӀофшӀэнкӀэ гъэхъагъэхэр ашӀых. ГушыӀэм пае, 2007-рэ ильэсым шай тхъэ-пэ килограмми 162-рэ къаугъо-ижьыгъагъэмэ, 2011-рэ ильэсым ащ ибагъэ тонным нагъэсыгъ. ЦыкӀу-цыкӀузэ гектар пчыагъэ-ми хагъахъоу рагъэжъэжьиыгъ, непэрэ мафэхэм алъэжьиэрэ шаир гектари 6-м нагъэсыгъ. Ащ кье-ушыхъаты яӀофшӀэнкӀэ ӀэпӀэ-сэныгъэшхо зыхэлъ технолог-хэр, экспертхэр мыщ зэрэщы-лажъэхэрэр.

Технологхэм, экспертхэм до-кладхэр кызыашӀыхэм, адыгэ шаир зыфэдэр дегустацие ашӀыгъ. ЗэкӀэми здырагъаштэу зэрагъэ-унэфыгъэмкӀэ, Урысыем шащэ-рэ шайхэр пштэмэ, адыгэ шаир идэгъугъэкӀэ апэрэхэм ащымыш-мэ, ауж кьинэрэп. Ащ иӀэшӀугъэ имызакъоуи, цыфым ипсауны-гъэкӀэ бэ шӀуагъэу хэлъыри.

КӀАРЭ Фатим.

ЗЭКЪОШНЫГЪЭМ ИГЪОГУХЭМКІЭ

Натхъо футболистхэр цлэрылох

Адыгэхэр дунаим нахышлоу шашлэнхэмкІэ культурэм, искусствэм, спортым апылхэм яшлушлагъэ тинэрылэзгъу. Аужрэ илээсхэм тызыгъэгушорэмэ, шытхур кыитфэзыхырэмэ футболистхэр ащыщых. Казань икомандэу «Рубин» зыфилорэм тигуапэу тылэплэз. Израиль иадыгъ къуаджэу Кфар-Камэ кыыщыхыгъэ Натхъо Бибарс Татарстан икомандэ 2011-рэ илээсым ифутболист анахь дэгъукІэ шалытагъ.

«Рубин» Казань шешІэх «Кубань» Краснодар хэтыштыгъэхэ Виталий Калешиныр, Александр Ореховыр. Мыекъяупэ футболистхэр икІымэфэ зэнэкъокъу А. Ореховыр хэлажэу бэрэ тлэгъугъэ. Виталий Калешиным ятэу Игорь Мыекъяупэ шапугъ. Тифутбол командэу «Зэкъошныгъэм», «Кубань» Краснодар илээсыбэрэ ащешлагъ.

Натхъо Бибарс Виталий Калешинымрэ зэныбджэгъух. Б. Натхъом урысыбэрэ зэригъэ-шІэнымкІэ Виталий Іэпылэгъу фэхъу, тиреспубликэ ехыллэгъэ къэбархэр кыфелуатэх.

Бибарс кыыхахыгъ

2011-рэ илээсым «Рубин» анахь дэгъоу шешІэгъэ футболистэу Натхъо Бибарс кыызэрэхыхыгъэр дунаим шашІэ. Адыгъ къоджэ цыклум шапугъэ клалэм сэнаушыгъэу, гуетыныгъэу хэлъыр ешІапІэм кыщегъэлъагъо. Футбол клубэу «Рубиным» исайтрэ Интернет-каналэу «Рубин ТВ»-мрэ зэфэхьысыжхэр зашІым, Натхъо Бибарс нэбгырэ 1764-мэ амакъэ фатыгъ, футболист анахь дэгъукІэ алъытагъ. ЯтІонэрэ чыплэр Гекдениз Карадениз ыхыгъ, макъэу фатыгъэр 1701-рэ. Сальватори Боккетти ящэнэрэ хъугъэ — 341-рэ.

Мы мафэхэм Татарстан икомандэ Тыркуем щыІ. «Рубин» итренер шхъалэу Курбан Бердыевымрэ Натхъо Бибарсрэ тыгъуасэ телефонкІэ кызэралуагъэу, илээс ешІэгъум зыфагъэхъазыры. Натхъо Бибарс Израиль ихышыпыкыгъэ командэ хэт. Ащ кыыхэкІэу зыгъэпсэфыгъо мафэу иІэр макІэ. «Рубин» ифутболистхэм ащыщхэм, Курбан Бердыевыр апэ зэритэу, диныр алэжы. Бибарс нэмаз ешІы.

Мыекъяупэ сыккъэІонэу зысэгъэхъазыры, — къелуатэ Натхъо Бибарс. — СиІахылыхэр, Израиль кыкІыжыгъэхэр Адыгеим щэпсэх. Москва, Мыекъяупэ, нэмыкІхэм адэс адыгэхэр телефонкІэ кысфытеох, лъэпкым итарихъ чыгу гукІэ нахь пэблагъэ сашы. Си-

Натхъо футболистхэм Амири шІэхэу къахэуцощт. Тольятти футболымкІэ иакадемие шеджэ. Ащ ЦСКА-м ифутболистэу Алан Дзагоевыр, нэмыкІхэри шагъэсагъэх. Натхъо Амир илээс 15-м ит. Урысыем иныбжыкІэ футбол шагъасэхэрэм ахэтэу Италием, Англием, Францием, Тыркуем, Португалием, нэмыкІхэм ащешлагъ. Къэлапчъэм Іэгуаор анахыбэрэ дэзыдзэрэмэ ащыщ.

Алям Илясовыр, Натхъо Адам, Ирина Калешина, Павел Иваненкер.

унэкъощэу Натхъо Адам гъунэ имыІэу сыфэраз. Ар упчІэжыгъу шхъалэу сІІэмэ ащыщ.

«Кубань» Краснодар, «Зэкъошныгъ» Мыекъяупэ Натхъо Адамэ ащешлагъ, тренерэу Израиль Іоф шишлагъ. «Зэкъошныгъэм» идиректор шхъалэу Іоф ешІэ, илээсыбэрэ итренерыгъ.

Бибарс икыоу зыкызыз-Іуихыгъэп, — еІо Натхъо Адамэ. — Гупшысагъэ хэлъэу ешІэ, пшъырэп, футболыр лъэшэу шІогъэшІэгъон.

Амири къахэуцощт

Натхъо футболистхэм Амири шІэхэу къахэуцощт. Тольятти футболымкІэ иакадемие шеджэ. Ащ ЦСКА-м ифутболистэу Алан Дзагоевыр, нэмыкІхэри шагъэсагъэх. Натхъо Амир илээс 15-м ит. Урысыем иныбжыкІэ футбол шагъасэхэрэм ахэтэу Италием, Англием, Францием, Тыркуем, Португалием, нэмыкІхэм ащешлагъ. Къэлапчъэм Іэгуаор анахыбэрэ дэзыдзэрэмэ ащыщ.

Натхъохэу Бибарсрэ Амиррэ зІоІІэх, гушыІэгъу зэфэхъух. Командэ зэфэшхъафхэм ахэтхэу ешІапІэм щызэнэкъокъухэу уахътэ кыыхэкІынкІэ пшІэхэщтэп. Урысыем икомандэ анахь дэгъухэм ятренерхэр Натхъо Бибарсрэ Амиррэ къаджэх, яІэп-Іэзэныгъэ псынкІэу зэрэхагъахорэр алъэгъу.

«Дуслыкърэ» «Рубинрэ»

язэпхыныгъэхэр

Адыгеим щыпсэхэрэ къэндзалхэм якультурнэ обществэу «Дуслыкымрэ» Татарстанрэ ныбджэгъуныгъэ здыряІ. «Дуслыкым» ипашэу Алям Илясовым зэпхыныгъэу здыряІэр егъэпытэ. Джырэблагъэ «Рубин» ехыллэгъэ журналхэр, клубым итамыгъэ зытедзэгъэ паІохэр, футболкэхэр, нэмыкІ нэпэплъхэр «Дуслыкым» кыылуклагъэх. Виталий Калешинымрэ Натхъо Бибарсрэ ахэр къэндзалхэм ямүзееу Мыекъяупэ дэтым къафарагъэхыгъэх.

Ащ фэгъэхыгъэ зІукІэм хэлэжыагъэх Натхъо Адамэ, Адыгеим ифутбол иветеранэу Павел Иваненкер, Игорь Калешиным ышыпхэу Иринэ, нэмыкІхэри. П. Иваненкер Израиль зэкІом тхьамэфитІум кыкІоІцІ Натхъо Бибарс иунэ исыгъ.

«Зэкъошныгъ» — «Рубин»

Республикэ стадионыр Мыекъяупэ зэрэщашІырэ «Рубин» ифутболистхэр шыгъуазэх. Стадионыр игъэкІотыгъэу кызІуахы зыхыукІэ «Зэкъошныгъэмрэ» «Рубинрэ» зедешІэнхэм «Дуслыкыр» клэлэІугъ. Іофым рыкІоштыр уахътэм кыгъэлъэгъощт.

Футболист ныбжыкІэхэр. Агузэгу итыр Натхъо Амир.

Баскетбол. Апшъэрэ купыр

Узэушъыирэр кыыотэжы

«Динамо-МГТУ» Мыекъяупэ — «Динамо» Ставрополь — 85:70 (17:16, 17:13, 23:19, 28:22). Щылэ мазэм и 17-м Мыекъяупэ щызэдешлагъэх.

Зезышагъэхэр: В. Петров, И. Куксов — Ростов-на-Дону, Е. Фролов — Волгоград. «Динамо-МГТУ»: Тусиков — 19, Вагнер — 21, Гапошин — 9, Иванов — 7, Хъакъун — 6, Путищев, Тыу — 4, Хмара — 6, Блэгъож, Степанов, Долгополов — 13, Хъакъун — 6.

Адыгеим икомандэ очкоуи 8 — 17-кІэ «Динамэм» ыпэ итэу ешІэгъур кІуагъэ. Тиспортсменхэм хъагъэм Іэгуаор радзэнымкІэ, зэхэщэн ІофгыбохэмкІэ хъакІэмэ анахь лъэшыгъэх. Адыгэ Республикэм изаслуженнэ тренерэу, «Динамо-МГТУ»-м итренер шхъалэу Андрей Синельниковым ешІэгъум игъэзекІон иІахышІу хишІыхагъ. Тикомандэ икапитанэу Сергей Ивановыр игъусэ баскетболистхэм щысэ афэхуштыгъ, зыщыщылагъэм яушъыйзэ, текІоныгъэм фицэхыгъэх.

Тыгъуасэ Мыекъяупэрэ Ставропольрэ якомандэхэр ятІонэрэу зедешлагъэх.

НэкІубгъор зыгъэхъазырыгъэр ЕМТІЫЛЪ Нурбий.

Гандбол. Суперлигэр

ТшІуахыызэ, нахышІум тыфэкІо

«Астраханочка» Астрахань — «Адыф» Мыекъяупэ — 30:21 (15:11). Щылэ мазэм и 15-м Астрахань щызэдешлагъэх. «Адыфым» итренер шхъалэу Виталий Барсуковым ешІэгъур зау-хым телефонкІэ гушыІэгъу тыфэхъугъ.

— Спортыр зикІасэхэу Адыгеим щыпсэхэрэ дгъэгушІонхэу тфэгъэхъугъэп, — кытыІуагъ Виталий Барсуковым. — Астрахань ешІэгъур кыщытхын тлэкІыштыгъэу сымылгытэрэми, тиспортсменкэхэм гуетыныгъэ ин зрагъэцакІэхэрэм уигъэрэзэнэу сыфай.

Астрахань хэкум игубернатор ешІэгъум еплъыгъ. Нэбгырэ 2500-рэ фэдиз залым чІэсыгъ. Якомандэ лъэшэу Іэгу фытеоштыгъэх, текІоныгъэр «Астраханочкэм» кыдихыным фагъэгуІэщтыгъ. «Адыфым» иешІэгъу нахь кызыщелыхыгъэр тиухъумақІоу Наталья Анисимовар судьям ешІапІэм зырегъэкІым ыуж. Ащ фэдэ ухъумақІоу дэгъоу ешІэн зылэкІышты спортсменкэ тикомандэ хэтэп.

Тренер шхъалэу Виталий Барсуковым зэрилгытэрэмкІэ, апэрэ такыкъ

30-м тикэлэпчэІутэу Светлана Кожубековар цыхъэшІэгъоу ешІагъ, ащ ишІуагъэкІэ пчъагъэм тигъэразыщтыгъ. ЯтІонэрэ такыкъ 30-м бысымхэр ешІапІэми хэпшІыкІэу шыбысымыгъэх, ухъумэн Іофгыбохэр тиспортсменкэм зрагъэцакІэхэрэм уигъэрэзэнэу шытыгъэп.

«Адыфым» шапугъэхэу Анна Игнатченкэмрэ Екатерина Сухановамрэ джырэ уахътэ «Астраханочкэ» шешІэх. Тіуми Іэпэлэсэныгъэ ин кыагъэлэзгъуагъ, Е. Сухановам тиухъумақІохэр бэрэ ыгъэгумэкІыгъэх. С. Кожубековамрэ Т. Гусаковамрэ «Адыфым» анахь дэгъоу шешІагъэхэу Виталий Барсуковым кытыІуагъ.

Щылэ мазэм и 20-м сыхъатыр 17-м «Адыфыр» Санкт-Петербург икомандэу «Кировчанкэм» Мыекъяупэ щыІукІэщт.

Зэхэзышагъэхэр: Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэр, иминистрэхэм я Кабинет

КыдэзыгъэкІырэр: Адыгэ Республикэм лъэпкы ІофхэмкІэ, ІэкІыб къэралхэм ащыпсэрэ тилъэпкыгъэхэм адыряІэ зэпхыныгъэхэмкІэ ыкІи къэбар жъугъэм иамалхэмкІэ и Комитет Адресыр: ур.Крестьянскэр, 236

Редактор шхъалэр

ДЭРБЭ ТИМУР

Редакциер зыдэшыІэр: 385000, кь. Мыекъяупэ, ур. Первомайскэр, 197. Телефонхэр: приемнэр: 52-16-79, редактор шхъалэм иагъэр гуадзэр: 52-49-44, редактор гуадзэр-пшъэдэкІыж зыхырэ секретарыр: 52-16-77. E-mail: adygvoice@mail.ru

Зыщаушыхъатыгъэр: Урысые Федерацием хэутын ІофхэмкІэ, телерадиокъэтынхэмкІэ ыкІи зэлы-ІэсыкІэ амалхэмкІэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чІыплэ гъелорышІапІ, зэраушыхъатыгъэ номерыр ПИ №10-3892

Гъэзетым кыхиу-тыхэрэм мышъыпкыагъэу къахафэхэрэмкІэ къэзытхыгъэхэм пшъэдэкІыж ахы. Къатхэхэрэмрэ гъэзетым шылажэхэрэмрэ яеплкъыкІэ зэтемыфэн ылэкІышты. Гъэзетеджэхэм кытфагъэхырэ тхыгъэхэр зэхэтыхэрэп ыкІи къэзытхыгъэхэм аІэкІэдгъэхъажыхэрэп.

Зыщыхаутырэр ОАО-у «Полиграф-ЮГ», 385000, кь. Мыекъяупэ, ур. Пионерскэр, 268

Пчъагъэр 3446 Индексхэр 52161 52162 Зак. 88

Хэутыным узшыкІэгъэхэнэу щыт уахътэр Сыхъатыр 18.00 ЗыщыкІэгъэхэнэу уахътэр Сыхъатыр 18.00